

Financieel jaarverslag

Boekjaar 2022

It Fryske Gea

provinciale vereniging voor natuurbescherming in Fryslân

It Fryske Gea heeft als doel bescherming, behoud en ontwikkeling van natuur en landschap en de bescherming van cultuurhistorische waarden in Fryslân. De vereniging beheert 69 verschillende natuurgebieden met een totale oppervlakte van ruim 20.957 hectare verspreid over de provincie Fryslân en telt circa 33.000 leden

Vereniging It Fryske Gea
KVK 40001219

Van Harinxmaweg 17
9246 TL Olterterp

Postbus 3
9244 ZN Beetsterzwaag

Tel. : 0512-381448
E-mail : info@itfryskegea.nl
website : www.itfryskegea.nl

Inhoudsopgave

Woord vooraf	4
Verslag van het Bestuur van It Fryske Gea 2022	5
Doelstelling It Fryske Gea.....	7
Verantwoordingsverklaring Code Goed Bestuur voor goede doelen	8
Risicomanagement	11
De organisatie.....	14
Bezoldiging directie	17
Financieel perspectief.....	17
Verslag van de directie	19
Begroting Staat van baten en lasten 2023.....	25
Besluit goedkeuring jaarrekening door de Raad van Toezicht van vereniging It Fryske Gea te Olterterp	27
<u>Jaarrekening:</u>	
Balans per 31 december 2022	30
Staat van baten en lasten 2022	32
Kasstroomoverzicht volgens indirecte methode.....	34
Toelichting op de balans en de staat van baten en lasten	35
Toelichting op de balans.....	42
Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	53
Toelichting op de staat van baten en lasten	55
Bestuurlijke en financiële betrokkenheid bij andere instellingen en organisaties	67
<u>Overige gegevens:</u>	
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	68
<u>Bijlagen:</u>	
Exploitatieoverzicht 2022 opgedeeld in structurele en incidentele baten en lasten	72
Bestuur	74
Raad van Toezicht	76

Woord vooraf

2022 kunnen we ook bij It Fryske Gea kenmerken als het jaar ná de pandemie. We konden onze normale werkzaamheden weer oppakken. Wel hebben wij er nieuwe inzichten bij gekregen! De eerste is het besef hoe belangrijk het is om ons werk aan de doelstellingen met elkaar te doen. Niet alleen met de eigen mensen, personeel en vrijwilligers, maar ook met de personen en partijen uit onze omgeving, de Fryske Mienskip.

Het tweede inzicht is dat wij ons werk flexibeler kunnen uitvoeren dan we dachten. Niet altijd alles op dezelfde plek, maar op afstand werken kan prima. We hoeven niet meer voor elke vergadering te reizen. Dit spaart niet alleen tijd, maar beperkt ook de omgeving belastende mobiliteit.

Het derde inzicht is hoe belangrijk de altijd toegankelijke natuurgebieden voor mensen zijn geweest in de perioden van beperkingen. We zien dat veel mensen de natuurgebieden ontdekt hebben in die periode, maar ook dat het terreinbezoek op een hoog niveau is gebleven. Dit sterkt ons in onze overtuiging dat een toegankelijk, groen landschap van groot belang is voor mens, dier en plant! Maar ook dat we goed toegerust moeten zijn om toe te zien op een juist gebruik.

En deze overtuiging is de basis om de grote uitdagingen waarvoor we in Fryslân staan aan te pakken. De natuur heeft de oplossingen voor ons klaarliggen. Het is onze stellige overtuiging dat we het biodiversiteitverlies kunnen stoppen en herstellen, Fryslân klimaat-proof kunnen maken met een gezonde bodem, schoon water en frisse lucht en natuur onderdeel te laten zijn van een gezonde samenleving. De grote inzet van medewerkers en vrijwilligers heeft tot nu toe laten zien dat we op dat gebied veel kunnen verzetten.

In 2022 hebben we een aantal prachtige aankopen kunnen doen, die onze natuurgebieden robuuster maken. En zo beter kunnen bijdragen aan de genoemde uitdagingen. We hebben de kwaliteit van een aantal terreinen kunnen verbeteren door uitvoering van mooie projecten. Waaronder Wij en Wadvogels, diverse projecten om stikstof te reduceren in meerdere gebieden en een project ter verbetering van het belevingspunt Mirnserklif.

Als we naar de jaarrekening kijken, dan zien we een groot negatief saldo. Gelukkig wordt dat niet veroorzaakt door een structureel probleem, maar door incidentele zaken, met name de aankopen van natuurgebieden die we hebben gedaan. Toch moeten we waakzaam blijven en de risico's op grote tegenvallers afdekken. Gelukkig is de organisatie daar met kundig personeel, en een capabel bestuur en een deskundige Raad van Toezicht prima toe in staat.

Olterterp,

Maart 2023

Drs. H.J. de Vries

Verslag van het Bestuur van It Fryske Gea 2022

Het Bestuur van de vereniging It Fryske Gea heeft in zijn vergadering van 9 mei 2023 het jaarverslag en de jaarrekening over het jaar 2022 vastgesteld. Dit verslag is opgesteld overeenkomstig het bepaalde in artikel 12 lid 9 van de statuten.

Het Bestuur bestond in 2022 tot en met de Algemene Ledenvergadering op 31 mei 2022 uit de volgende 7 personen:

Mw. J.G. Vlietstra, voorzitter;
Mw. Prof. Dr. J. van der Meer – Kooistra, vicevoorzitter;
Dhr. Ing. H. Dommerholt, secretaris;
Dhr. Ir. M. de Koe, penningmeester;
Dhr. P.A.T. Jelsma RA
Dhr. Dr. A. Kolhoff
Mw. Drs. Ir. M. de Wilde

Tijdens de Algemene Ledenvergadering op 31 mei 2022 is de heer M. de Koe afgetreden. De heer D. Mous is tot bestuurslid benoemd voor een periode van 4 jaar. Voor het overige bleef de samenstelling van het bestuur ongewijzigd met dien verstande dat de heer P.A.T. Jelsma penningmeester is geworden van de vereniging.

Het Bestuur heeft in 2022 vijf reguliere Bestuursvergaderingen gehouden en een extra vergadering in april. Daarnaast is er een gezamenlijke bijeenkomst geweest met de Raad van Toezicht in oktober 2022 met als onderwerpen Risicomanagement en het Meerjarenbeleidsplan. Ook heeft het bestuur een bijeenkomst gewijd aan het evalueren van haar eigen functioneren. Daarbij heeft het bestuur zich laten ondersteunen door een externe deskundige.

Tijdens een aantal bijeenkomsten en veldbezoeken heeft het Bestuur zich nader georiënteerd op enkele specifieke onderwerpen waar de vereniging It Fryske Gea in haar werkveld mee te maken heeft zoals natuurontwikkeling, de veenweideproblematiek, de weidevogel, landschap en cultuurhistorie, delfstoffenwinning, de stikstofproblematiek en de beschikbare budgetten voor de natuur bij de provinciale overheid.

De vereniging kent drie statutaire adviescommissies: de commissie Natuurkwaliteit, de commissie Cultuurhistorie en Erfgoed en de commissie Verenigingszaken en Communicatie. Deze commissies voorzien het Bestuur gevraagd en ongevraagd van advies. In 2022 is de evaluatie van deze samenwerking afgerond. De voorzitter en secretaris van het bestuur hebben één maal per jaar een overleg met de voorzitters van de adviescommissies. Naast de drie adviescommissies kent It Fryske Gea een financiële commissie (bestaande uit twee bestuursleden en een lid van de Raad van Toezicht) en een commissie voor de directeur (bestaande uit de voorzitter en de secretaris van het bestuur).

In 2022 heeft de samenwerking met Landschapsbeheer Friesland verder vorm gekregen. Door deze samenwerking hebben beide organisaties hun activiteiten op het gebied van landschap kunnen verstevigen en uitbreiden.

Daarnaast is in 2022 het nieuwe Meerjarenbeleidsplan voor de komende 5 jaar tot stand gekomen. Een participatief proces waaraan velen, zowel binnen als buiten It Fryske Gea, een waardevolle bijdrage hebben geleverd met een helder document (Meerjarenbeleidsplan It Fryske Gea 2023 t/m 2027) als resultaat.

In 2022 was It Fryske Gea betrokken bij een aantal grote projecten en thema's, ook samen met andere organisaties waarin, in samenwerking, belangrijke doelen voor It Fryske Gea werden nagestreefd. Voorbeelden zijn het project Wij & Wadvogels en de Vismigratierivier, de programmatische aanpak Grote Wateren, project 1Dyk en de herinrichting Hege Warren.

Ook is in 2022 door de vereniging een aantal belangrijke grondaankopen gedaan zoals bijvoorbeeld de aankopen van weidevogelgrond in de Workumerbinnenwaard en bij de authentieke stelpboerderij It Kathûs in Nes.

Verder heeft de verkoop van bezoekerscentrum De Wiidpleats in Earnewâld in 2022 plaatsgevonden waardoor een begin kan worden gemaakt met de voorbereiding van een nieuw bezoekerscentrum dat voldoet aan de eisen van deze tijd.

Het bestuur is erg blij met de ontvangsten uit giften, erfenissen en legaten en ziet er op toe dat deze de beoogde bestemming krijgen.

Het resultaat van 2,41 miljoen verlies is voornamelijk toe te schrijven aan tegenvallende resultaten op onze beleggingen en de strategische maar (nog) niet gedekte grondaankopen. Daarmee is dit verlies van incidentele aard. De resultaten van de verkoop van de Wiidpleats zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve gebouwen.

Het Bestuur kijkt terug op een mooi en goed jaar voor It Fryske Gea, waarin de vrijheidsbeperkende maatregelen van de overheid in verband met Corona gelukkig van korte duur waren. Het Bestuur zal zich ook in 2023 weer vol enthousiasme inzetten voor behoud, herstel en ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie in Friesland.

Olterterp, maart 2023
J.G. Vlietstra, voorzitter

Doelstelling It Fryske Gea

It Fryske Gea is de provinciale vereniging voor bescherming van natuur, landschap en daarmee verbonden erfgoed in Fryslân. Op 22 februari 1930 is de Vereniging It Fryske Gea opgericht. In deze periode werd het Friese natuurschoon bedreigd door grootschalige ontginningen en groeide het besef dat deze natuur beschermd moet worden. Het eerste natuurgebied ‘de Landweer’ nabij Bakkeveen werd aan de natuurvereniging geschonken en daarna volgde er al snel meer. Tegenwoordig beheren we 69 natuurrezervaten, waaronder pareltjes zoals de Park Jongemastate, maar ook grotere gebieden als het Rysterbosk, Lendevallei, Noard-Fryslân Bûtendyks en Nationaal Park de Alde Feanen.

De Vereniging It Fryske Gea heeft als statutaire doelstelling:

- De bescherming en ontwikkeling van natuur, milieu en landschap in de provincie Fryslân;
- De bescherming en ontwikkeling van flora en fauna in de provincie Fryslân;
- Het bevorderen van het behoud en beschermen van natuurmonumenten in provincie Fryslân;
- Het bevorderen van het behoud en beschermen van cultuurhistorische monumenten in de provincie Fryslân, welke onderdeel van een natuurgebied uitmaken of natuurwaarde bezitten dan wel landschappelijk van belang zijn.

Als provinciale vereniging voor natuurbescherming wil It Fryske Gea haar werk in nauw overleg en samen met de bevolking doen. Als een moderne organisatie stimuleert de vereniging de betrokkenheid van de mensen bij de zorg voor natuur en landschap, zowel lokaal als regionaal. It Fryske Gea zoekt op zoveel mogelijk fronten de samenwerking. It Fryske Gea wil daarom laagdrempelig benaderbaar zijn voor iedereen. Openheid over alles wat ze doet helpt hierbij en komt bovendien het beeld van een betrouwbare organisatie ten goede.

Voor het uitvoeren van haar taken heeft de vereniging 71 medewerkers in dienst. Deze worden bijgestaan door zo'n 350 vrijwilligers. Samen beheren ze 69 natuurgebieden met een totale oppervlakte van ruim 20.957 hectare. It Fryske Gea wordt gesteund door circa 33.000 leden en heeft daarmee een groot draagvlak in Fryslân. Het Bestuur en Raad van Toezicht zien erop toe dat het beleid van de organisatie goed wordt uitgevoerd.

Zorg voor natuur en landschap staat voor It Fryske Gea voorop. Verwerving, ontwikkeling en beheer van natuurterreinen is de belangrijkste kerntaak. Het gaat hierbij om het behoud van landschappelijke waarden, flora en fauna. Om dit doel te verwezenlijken wordt samengewerkt met andere betrokken partijen.

Eigendom van de grond is de beste garantie voor een duurzaam beheer van de natuur. Daarom blijft verwerving van nieuwe terreinen van groot belang. De nadruk ligt op het creëren van robuuste gebieden. In een groot aaneengesloten geheel krijgen bijzondere natuurwaarden de beste kans zich ook in de toekomst te handhaven. Dit streven naar robuuste natuur past in de visie van de rijksoverheid, die het Nationaal Natuur Netwerk in 2027 gerealiseerd wil zien.

Ook buiten de eigen gebieden probeert It Fryske Gea een rol te spelen bij het behoud van natuurwaarden. De Waddenzee is daar een voorbeeld van. De overheid bepaalt weliswaar het beleid voor dit Werelderfgoed, maar It Fryske Gea neemt samen met andere natuurorganisaties de verantwoordelijkheid op zich voor een goed beheer.

Verantwoordingsverklaring Code Goed Bestuur voor Goede Doelen

Het Bestuur van de Vereniging It Fryske Gea onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen. In deze verklaring legt het Bestuur verantwoording af over de drie hieronder genoemde algemeen geldende principes.

1. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren

It Fryske Gea is een vereniging met een Bestuur, een directie en een Raad van Toezicht. Het Bestuur bestaat uit zeven personen. De voorzitter wordt door de algemene ledenvergadering in functie benoemd. De Bestuursleden verdelen zelf de functies van vice-voorzitter, secretaris en penningmeester. Het Bestuurslidmaatschap is statutair vastgesteld op vier jaar; die periode kan maximaal twee maal met vier jaar worden verlengd. Het Bestuur wordt benoemd door de algemene ledenvergadering. De kandidaatstelling vindt plaats via een oproep in het ledenmagazine. Een selectiecommissie uit het Bestuur draagt kandidaten voor aan de algemene ledenvergadering. De leden kunnen tegenkandidaten voordragen.

Het Bestuur bepaalt het beleid van de vereniging en oefent toezicht uit op het door de directie uitgevoerde beleid. Belangrijke taken van het Bestuur zijn verder: het vaststellen van de begroting, jaarrekening en jaarverslag, het vaststellen van de visie- en strategieontwikkeling, de benoeming/schorsing/ontslag van de directie en het vaststellen/bewaken van het directiestatuut en de jaarlijkse managementovereenkomst. De accountant wordt benoemd door de RvT. Het Bestuur is onbezoldigd.

Het functioneren van de werkorganisatie wordt door de directie geëvalueerd conform de gehanteerde beoordelingssystematiek. Het functioneren van de directeur wordt geëvalueerd door de Commissie voor de directeur, gevormd door de voorzitter en secretaris. Het Bestuur legt door middel van de begroting, het jaarplan, het jaarverslag en de jaarrekening verantwoording af aan de Raad van Toezicht, de fondsen, de subsidieverstrekken en de leden.

De Raad van Toezicht (RvT) houdt toezicht op het beleid van het Bestuur en de algemene gang van zaken in de vereniging. De RvT bestaat uit drie personen en benoemt zelf uit haar midden een voorzitter. De zittingsperiode van de leden van de RvT is statutair vastgesteld op vier jaar; die periode kan maximaal twee maal met vier jaar worden verlengd. De leden van de RvT worden door de algemene ledenvergadering benoemd. De RvT draagt kandidaten voor aan de algemene ledenvergadering. De leden kunnen tegenkandidaten voordragen.

De belangrijkste besluiten van de RvT zijn het goedkeuren van de begroting, het jaarplan, het jaarverslag, jaarrekening, benoemen van de accountant en enkele ingrijpende besluiten. Verder zijn er vier adviescommissies, respectievelijk de commissie verenigingszaken en communicatie, de commissie cultuurhistorie en erfgoed, commissie natuurkwaliteit en de financiële commissie. De adviescommissies hebben een voorzitter die geen lid is van het Bestuur of RvT. De adviescommissies kunnen gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan het Bestuur. De financiële commissie heeft een aparte status. Het betreft hier een gezamenlijke commissie van RvT, Bestuur en Directie (voor een overzicht van het Bestuur, de directie en RvT en eventuele nevenfuncties verwijzen wij naar de bijlage).

2. Effectiviteit en efficiency van bestedingen

It Fryske Gea streeft naar een efficiënte besteding van de middelen voor de doelstellingen: bescherming en beheer van natuurgebieden, bescherming natuur, landschap en cultuurhistorie, voorlichting, educatie, pr en communicatie, subsidies- en fondsenwerving en beleidsadviesing natuur, landschap en cultuurhistorie. Zoveel mogelijk activiteiten van de vereniging zijn direct gericht op het realiseren van deze doelstellingen. Er zijn echter ook activiteiten van het Bestuur en de

werkorganisatie die voorwaardenscheppend zijn voor een goede taakvervulling ten behoeve van de doelstellingen.

Door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en begrotingen geeft het Bestuur richting aan de realisering van de doelstellingen van It Fryske Gea. In het meerjarenbeleidsplan staan richtinggevende doelstellingen geformuleerd. In de jaarlijkse werkplannen worden per doelstelling activiteiten geformuleerd. Het bewaken (monitoren) en evalueren van de uitvoering van processen en activiteiten vindt plaats door een kritische beoordeling van het jaarverslag door het Bestuur en de Raad van Toezicht (statutair). De directie monitort en evalueert de uitvoering van activiteiten en processen met behulp van een sturingsbrief, de periodieke werkoverleggen met medewerkers en voortgangsbesprekingen in het beleidsoverleg. De financiële interne processen worden door middel van een managementrapportage en halfjaarrapportage eveneens bewaakt. Verbeterpunten worden in het beleidsoverleg besproken. Daarnaast houdt een financiële commissie, waarin vertegenwoordigers van Directie, Bestuur, RvT en werkorganisatie zitting hebben, toezicht.

3. Omgang met belanghebbenden

Belangenbehartiging

It Fryske Gea draagt in Fryslân actief bij aan strategische dossiers, denkt mee in beleidsontwikkeling en aan programma's en geeft uitvoering aan projecten. We werken daarbij samen met overheden als de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat Noord-Nederland en verschillende Friese gemeenten. Daarnaast werken we van strategisch tot operationeel niveau nauw samen met partijen zoals de Friese Milieu Federatie, Landschapsbeheer Friesland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, IVN, de Waddenvereniging, de Bond van Friese Vogelwachten, Kollektivenberied Fryslân en de daarbij aangesloten agrarische natuurverenigingen. In het Waddengebied wordt samengewerkt in de Coalitie Wadden Natuurlijk, waarbij acht samenwerkende partners betrokken zijn. Met betrekking tot het IJsselmeergebied werken acht partijen samen in de Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk. De 12 provinciale landschappen werken samen in het samenwerkingsverband LandschappenNL. Op landelijk niveau werken we (ook) via die weg samen met partijen als Vogelbescherming Nederland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en (semi-) overheidspartijen als het IPO, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De vereniging

It Fryske Gea kon ook in 2022 weer rekenen op de steun van een groot aantal leden. We houden alle 33.000 graag op de hoogte van de ontwikkelingen in de natuur en het landschap en over erfgoed via het ledenblad. Begin 2022 kreeg het blad een nieuw format. Er kwam bijvoorbeeld meer aandacht voor cultuurhistorisch erfgoed en voor beleidsontwikkeling in speciale rubrieken daarover. Het blad kreeg een titel Ús Gea en er is een aantal duurzaamheidsmaatregelen genomen. Zo werd het blad niet langer in combinatie met het jeugdblad verstuurd, waardoor het magazine onverpakt verstuurd kon worden. Belangstellende leden voor het jeugdblad Kids Gea kunnen zich gratis abonneren. Ook het jeugdblad kreeg overigens een nieuw format en komt vanaf 2022 twee maal per jaar uit.

Dit jaar was er aandacht voor het cross-mediaal inzetten van informatie. Met name op het gebied van cultuurhistorie en erfgoed was ook in het digitale aanbod een inhaalslag nodig. Ook overzichten van excursies en activiteiten bieden we nu digitaal aan, wat veel meer actualiteit mogelijk maakt. Ons ledenmagazine viel als vanouds in 2022 weer vier keer op de mat.

Campagne

Omdat It Fryske Gea het aantal leden sinds 2019 heeft zien teruglopen, is in 2022 een ledenwervingscampagne gevoerd. De campagne was ontwikkeld met Het Groninger Landschap en Landschap Noord-Holland en is in de drie landschappen uitgevoerd aansluitend op de behoeften per organisatie. Het jaar 2022 stond in het teken van de Grutto. Er waren speciale excursies, een weidevogelkijkaart en we hebben mooie filmmiddagen en -avonden georganiseerd voor nieuwe leden, gulle gevers, vrijwilligers en relaties. Toch was 2022 was het derde opeenvolgende jaar met een

daling van het ledenaantal. Te benoemen oorzaken hiervan zijn de aankondiging in 2022 dat de korting op de basiszorgverzekering door een zorgverzekeraar op basis van een lidmaatschap van de vereniging, definitief wettelijk niet langer is toegestaan. Ook corona en de oorlog in Oekraïne hebben voor (potentiële) leden financiële onzekerheid of concrete gevolgen met zich mee brachten. Het grootste succes van de Grutto-campagne is het aantal abonnees van de online nieuwsbrief. Eind 2022 kenden we bijna 25.000 abonnees. Daarvan geven 15.000 mensen aan ook lid te zijn van It Fryske Gea. De stijging van ruim 11.000 meer geïnteresseerden ten opzichte van 2021 is te herleiden naar de Grutto-campagne. Tot halverwege het voorjaar – de piek van de campagne – hebben we ingezet op digitale middelen. In 2022 hebben we ook een ander mailsysteem ingevoerd voor onze online nieuwsbrieven. Dit vergde een investering in tijd en middelen, maar hiermee kunnen we de doelgroepen van It Fryske Gea meer gericht bedienen en kan de werkorganisatie efficiënter werken.

Eindelijk weer ontmoeten

De activiteiten die gestoeld zijn op ontmoeting kwamen in de loop van het voorjaar van 2022 weer op gang. Het bezoekerscentrum De Wiidpleats in Earnewâld opende haar deuren en evenementen in de buitenlucht kwamen weer op gang. We ontvingen weer mensen bij de Open Dag voor Nationaal Park De Alde Feanen, in Buismanskoai - de eendenkooi bij Piaam - tijdens Open Monumentendag en op de Groene Markt tijdens de Gaasterlandse Natuurweek in it Rysterbosk. Ook het excursieprogramma kwam weer op gang. Het aantal deelnemers aan de excursies werd pas heel laat in het jaar weer vergelijkbaar met de jaren voor corona. Zowel de medewerkers en de vrijwilligers van It Fryske Gea als ook de deelnemers aan evenementen en excursies doen weer nieuwe ervaring op waarmee we weer nieuwe gewoonten opbouwen.

Gegevens van 2022

It Fryske Gea heeft een groot aantal leden. Eind 2022 zijn dat er 32.786. De vereniging kent in de afgelopen drie jaar een daling van het aantal leden met gemiddeld duizend leden per jaar.

Het aantal abonnees en volgers van digitale kanalen (sociale media en digitale nieuwsbrief) stijgt daarentegen wel en bij de digitale nieuwsbrief was dat in het afgelopen jaar zelfs enorm. We zijn blij met die stijgingen die we zien, ook omdat sociale media een veel groter bereik kent dan alleen de eigen volgers (volgers van It Fryske Gea).

De online nieuwsbrief kende eind 2022 bijna 25.000 abonnees. De stijging van ruim 11.000 ten opzichte van 2021 is te herleiden naar de Grutto-campagne. Facebook was al de grootste onder de sociale mediakanalen van It Fryske Gea en heeft in 2022 opnieuw een groei van 500 abonnees meegemaakt naar 16.000 volgers. Instagram heeft Twitter ingehaald en is met 500 nieuwe volgers (nu 5.000 volgers in totaal) een populair medium. Het aantal volgers op Twitter daalde dit jaar voor het eerst met 200 naar 4.000 volgers. LinkedIn steeg opnieuw en kende eind 2022 bijna 3.000 volgers.

Financiering

Op het gebied van financiering staat It Fryske Gea via een Productsubsidie op de begroting van de Provincie Fryslân. In 2021 heeft It Fryske Gea met de Provincie deze samenwerking vormgegeven en afspraken over de te leveren producten voor vier jaar (2021-2024). Verder heeft It Fryske Gea een belangrijke financiële relatie via de Subsidieregeling Natuur en Landschap met de Provinsje Fryslân middels een meerjarige overeenkomst afgesloten voor de periode 2017-2022. Inmiddels is subsidie ook voor de periode 2023-2028 zeker gesteld. Daarnaast werkt It Fryske Gea in veel projecten samen met diverse provinciale en landelijke fondsen. Belangrijke sponsors zijn verder de Stichting Ynnatura en de Hedwich Carolina Stichting, die verschillende projecten van It Fryske Gea (mede) financieren.

Op landelijk niveau onderhoudt LandschappenNL voor It Fryske Gea op basis van partnerschap een goede relatie met de Nationale Postcode Loterij (NPL). It Fryske Gea ontvangt (net als de andere landschappen) jaarlijks een bijdrage van de NPL van 938 duizend euro. Het contract met de NPL is per 1 januari 2021 verlengd tot en met 31 december 2025. Naast eerder genoemde inkomsten zijn de jaarlijkse ledengelden en de opbrengsten uit haar terreinen een belangrijke bron van inkomsten voor

de vereniging. Met een minder vast karakter maar zeker niet minder belangrijk is de financiering uit erfenissen, legaten en schenkingen voor onze vereniging.

Risicomanagement

Algemeen

In 2021 zijn directie en MT -samen met bestuur en RvT- een proces opgestart om de belangrijkste risico's en risico beperkende maatregelen voor de vereniging in kaart te brengen. E.e.a. borduurt voort op het reeds aanwezige risicomanagement. In 2022 is hier een vervolg aangegeven, waarbij de gesignaleerde risico's zo concreet mogelijk in maatregelen werden vertaald. Risicomanagement kan op een breed draagvlak binnen de organisatie rekenen; het risicobewustzijn bij bestuur en directie is gemiddeld tot hoog.

Bescherming, beheer en behoud van onze natuur en de daarmee gepaard gaande risico's.

Deze paragraaf is bedoeld om een beeld te geven van de aandachtsgebieden in dit kader met een aantal specifieke zaken en daarbij behorende risico's. Bij het realiseren van onze hoofd- en daarvan afgeleide doelstellingen hebben we te maken met verschillende risico's:

- a) De omgeving
Risico's die een directe bedreiging vormen voor onze natuur zoals klimaatverandering, waterkwaliteit, milieuwetgeving, vandalisme, prijsfluctuaties door verstoring van het marktmechanisme door oorlog en andere rampen.
- b) De organisatie
Om op provinciale schaal onze taken uit te oefenen maken we gebruik van een grotere organisatie 71 betaalde krachten en 350 vrijwilligers. Daarmee lopen we dus ook bedrijfsmatige/financiële risico's.
- c) De uitvoering
Bij de uitvoering van haar werkzaamheden heeft It Fryske Gea te maken met een overheid en met publiek, die tevens haar grootste financiers zijn. Daarnaast speelt het bedrijfsleven ook een belangrijke rol. Van groot belang is hoe wij onze boodschap brengen, ons gedragen, onszelf herkenbaar maken en onze taken uitvoeren.

De omgeving

It Fryske Gea moet duidelijke standpunten innemen over landbouweconomie, waterhuishouding, infrastructuur en andere externe factoren die haar doelstellingen kunnen aantasten. Onze organisatie is goed ingericht op toezicht in onze terreinen met het oog op vandalisme en verstoring door hierin gespecialiseerd personeel met een op het doel gerichte instructie en bevoegdheden.

De organisatie

Het inrichten en besturen van een grotere (natuur)organisatie brengt diverse verantwoordelijkheden en risico's met zich mee.

- Met name voor het personeel en vrijwilligers dient naast personeelsregelingen oog te zijn voor de omgang met natuur en publiek. Waar nodig vindt scholing plaats gericht op het uitoefenen van functies zoals bijscholing voor BOA's en andere functie specifieke scholing.
- Het (fysiek) beheren van natuurterreinen en landschapselementen vraagt naast aandacht voor de gebruikelijke aansprakelijkheidsrisico's ook zorg voor specifieke zaken als omgang met vee, land- en bosbouw machines en vervoer over water middels kleinere en grotere vaartuigen.
- De organisatie heeft haar functioneren voor de lange termijn voor ogen, maar is naast beperkte eigen inkomsten uit terreinen nagenoeg geheel afhankelijk van subsidies, bijdragen van leden, donaties en incidentele baten als erfenissen.
Een financieel buffervermogen voor moeilijke tijden is derhalve één van de financiële doelstellingen. Intern is een onderbouwing gemaakt van de benodigde hoogte hiervan.
- It Fryske Gea maakt gebruik van ICT met de daaraan verbonden risico's. Scholing, goede apparatuur, software en contracten zijn van groot belang. Denk hierbij aan een SLA (Service

Level Agreement) met de leverancier van ICT diensten tot verwerkersovereenkomsten met diverse gebruikers/bewerkers.

- It Fryske Gea houdt rekening met fraudegevoeligheid en heeft procedures ter voorkoming hiervan, zoals procedures datalekken, incidentmanagement maar ook het aanstellen van in- en externe vertrouwenspersonen en een integriteits- /klokkenluidersregeling.
- It Fryske Gea is een organisatie waar mensen dicht bij elkaar werken. Signalering van mogelijke risico's -van welke aard dan ook- zullen daardoor in beginsel snel worden opgemerkt.

Risicobewustzijn van de organisatie:

De organisatie streeft ernaar de mogelijke risico's zo beperkt mogelijk te houden. De governance, de verdeling van bevoegdheden en de stappen en documenten, die ten grondslag liggen aan investeringen en kosten, zijn zo opgezet dat risico's inzichtelijk worden gemaakt en na grondige afweging door verschillende gremia al dan niet worden genomen. Scholing van personeel als hierboven gemeld en optimale communicatie van signaleringen moeten leiden tot het op tijd nemen van adequate maatregelen.

Treasury statuut.

Het beleid ten aanzien van de inzet van financiële instrumenten en beleggingen is vastgelegd in het treasury statuut.

Financiële verslaggeving en wet- en regelgeving:

De organisatie streeft naar een transparante verslaggeving met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving.

Risico's rondom Covid-19

De beperkende maatregelen die in 2020 en 2021 golden namen in 2022 verder af. In de loop van 2022 hebben we onze bedrijfsactiviteiten weer tot normaal niveau kunnen terugbrengen.

De uitvoering

Het zo optimaal mogelijk beheren van natuurgebieden is een van de belangrijkste manieren om natuur te beschermen en daarbij alert te zijn op alle mogelijke risico's die dat bedreigen. Voor het realiseren van deze doelstelling is de organisatie, zoals hierboven aangegeven, voor een heel groot deel afhankelijk van subsidies, bijdragen van leden en ander bijdragen van particulieren en bedrijven (bijvoorbeeld Ynnatura). Dit vraagt om een continue inspanning om het belang van onze organisatie voor de samenleving van nu en straks te communiceren.

Belangrijke doelgroepen daarbij zijn:

- De politieke partijen en ambtenaren van de provincie. De politieke partijen omdat de vertegenwoordigers steeds wijzigen en opnieuw moeten worden benaderd. Het ambtenarenapparaat omdat ook hier personen wisselen maar ook regelgeving steeds verandert en daarbij is communicatie en relatiebeheer van wezenlijk belang;
- Draagvlak creëren bij de inwoners van onze provincie. Het vormen van een grote achterban door ledenwerving en ledenbehoud is bijzonder belangrijk voor de impact van onze beschermingstaak. Maar er is ook oog voor de lange termijn. In de Bezoekerscentra worden vele activiteiten en excursies georganiseerd. Educatie is ook communicatie en een investering in de toekomst.

Positieve beeldvorming en communicatie zijn van groot belang voor onze organisatie en een zeer belangrijke actie tegen mogelijke overwegingen om bijdragen te verlagen of niet te verstrekken.

De voornaamste risico's en onzekerheden waar It Fryske Gea op dit moment mee wordt geconfronteerd zijn hierna toegelicht:

Waardering natuurgronden

It Fryske Gea heeft ruim 20.957 hectare in beheer. Hiervan is circa 38.8 hectare ruilgrond. De waardering deze (ruil)gronden wordt o.a. beïnvloed door ruiltransacties en veranderende marktomstandigheden.

Effectenportefeuille

Een deel van het vermogen is vastgelegd in een effectenportefeuille. Dit brengt naast mogelijkheden voor een gunstig rendement ook beleggingsrisico's met zich mee (o.a. marktrisico, koersrisico en valutarisico). Het beheer van de beleggingen is uitbesteed aan Triodosbank. De uitgangspunten van Triodosbank zijn het waarborgen van duurzaamheid en verantwoord maatschappelijk handelen. Met onze adviseurs is regelmatig overleg naar behoefte over de resultaten en ontwikkelingen. Het beleid is gematigd defensief met een gewenste samenstelling van 25% aandelen en 75% obligaties met een risico beperkende spreiding. Ondanks dit defensieve beleggingsprofiel is er in 2022 een verlies van 473 duizend euro geboekt (hiervan is 468 duizend euro ongerealiseerd).

Datalekken

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht. In 2018 is It Fryske Gea begonnen met maatregelen om ervoor te zorgen dat het aan de eisen van de Europese privacywetgeving voldoet. It Fryske Gea is doorlopend bezig om zich te wapenen tegen het risico van een datalek. Zo is het hoofd van de afdeling Financiën en Administratie tot Functionaris Gegevensbescherming benoemd; een taak die toeziet op de juiste naleving van de AVG.

Ontwikkeling bij Provincie over realisatie NNN (Natuurnetwerk Nederland)

De gewijzigde prioriteitsstelling bij de Provincie met betrekking tot de afspraken gemaakt over de afronding van de NNN heeft invloed op de invulling van de natuur in de Provincie en mede invloed op het strategisch aankoopbeleid van It Fryske Gea. It Fryske Gea is gaan samenwerken met andere organisaties om gezamenlijk tot een oplossing te komen zodat natuur volgens plan kan worden gerealiseerd. Inmiddels heeft dit initiatief vorm gekregen in het samenwerkingsverband Natuer mei de Mienskip.

Projecten

Bij de uitvoering van projecten zijn vaak verschillende partijen betrokken. De realisatie van projecten is dus mede afhankelijk van derden. Vooraf worden dan ook de verantwoordelijkheid bij risico's, penvoerderschap e.d. vastgelegd. In 2021 is de vereniging gestart met Project Portfolio Management om risico's nog beter te kunnen ondervangen.

Lening afgesloten voor aankoop percelen Warkummerbinnenwaard

Deze lening is afgesloten als overbruggingskrediet. Aflossing van de lening staat gepland uit verkoop van andere gronden die niet direct binnen de doelstelling van It Fryske Gea vallen. Mocht ondanks de afgesproken aflossingsvrijetermijn op deze lening er geen verkoop of verkoop tegen tegenvallende opbrengst plaatsvinden, dan verwacht It Fryske Gea voldoende liquide middelen te hebben om de lening binnen de afgesproken termijn te kunnen aflossen.

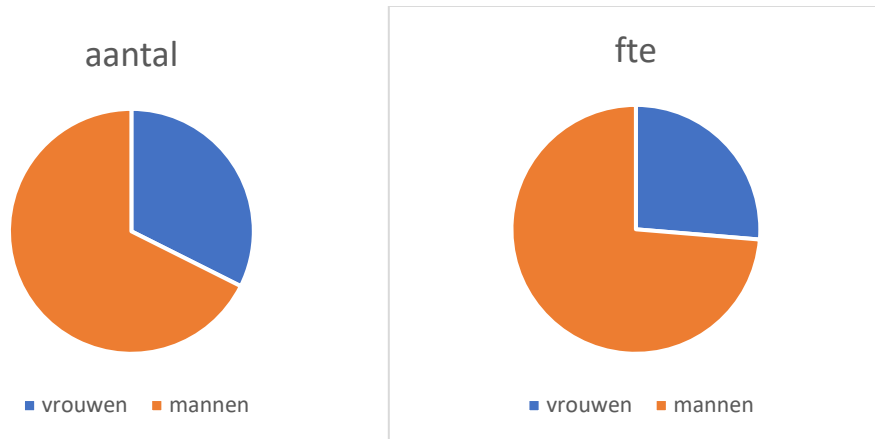
Subsidie

Voor het realiseren van haar doelen en taken is It Fryske Gea grotendeels afhankelijk van subsidies. Bij gewijzigd beleid bij subsidieverstrekkingen leidt dit mogelijk tot het verlies aan ontvangsten uit subsidies. It Fryske Gea is dan ook regelmatig in gesprek met subsidieverstrekkingen om doelen en producten op de wensen van de verstrekker af te stemmen.

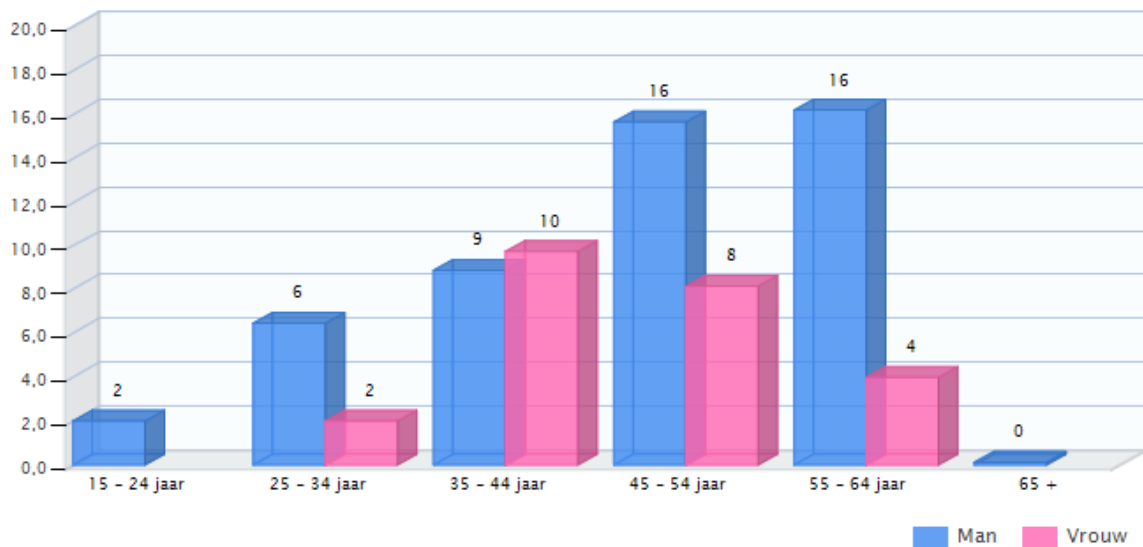
De Organisatie

Eind 2022 waren bij It Fryske Gea 71 medewerkers in dienst (in totaal 61,06 FTE). De medewerkers zijn verdeeld over het kantoor in Olterterp, het Bezoekerscentrum De Alde Feanen in Earnewâld en de vier districten met de standplaatsen Rijs, Katlijk, Gytsjerk en Earnewâld.

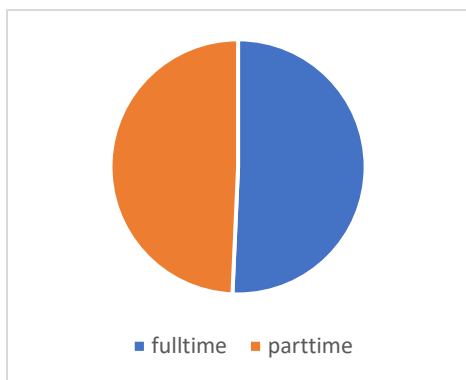
Verdeling man / vrouw

Aantal mannen/vrouwen per leeftijdsgroep

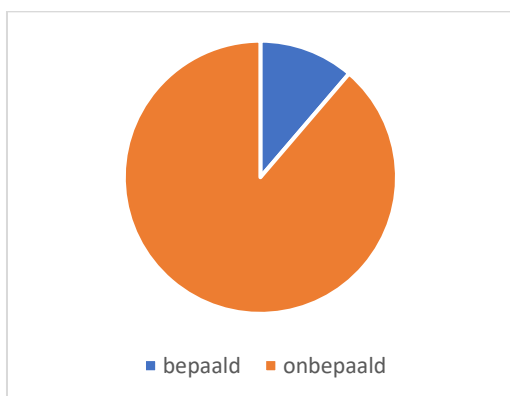

De gemiddelde leeftijd bedraagt 47,67 jaar.
Het gemiddelde dienstverband is 13,28 jaren.

Onder de 71 medewerkers bevinden zich vier leerlingen, waarvan 1 in het afgelopen jaar is gestart. Het totale personeelsbestand is ten opzichte van eind 2021 met 4 medewerkers afgenomen.

Verdeling bepaald/onbepaald

De volgende medewerkers zijn in 2022 uit dienst getreden:

Afdeling

Natuurkwaliteit	Specialist NK en beheer
District Noord	Opzichter
Natuurkwaliteit	BBL leerling natuurkwaliteit
District midden	BBL-Leerling
District midden	Districtshoofd
Beheer	Hoofd beheer
Financiën en administratie	Mw financiën
District midden	Beheermedewerker

De volgende medewerkers zijn in 2022 in dienst getreden:

Afdeling

Functie

Natuurkwaliteit	Specialist NK en beheer
District midden	BBL-Leerling
Natuurkwaliteit	Mw natuurkwaliteit
District midden	Districtshoofd

Doorstroming:

Er zijn geen medewerkers intern doorgestroomd.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuimpercentage lag in 2022 op 6,37 %. Dat is hoger dan het landelijke gemiddelde dat ongeveer op 5 % ligt; in de sector ligt dit op ongeveer 4% (de jaarcijfers van het CBS zijn op dit moment nog niet bekend). Gemiddeld meldt men zich 1,43 keer ziek. Het langdurig verzuim was het hoogst bij de oudere medewerkers, terwijl jongere medewerkers zich vaker kortdurend ziekmelden. De impact van corona – maar ook griep – was het hele jaar zichtbaar in het verzuim.

Ontwikkeling van medewerkers

De ontwikkeling van medewerkers is nodig voor een organisatie om zich staande te houden in de steeds sneller veranderende omgeving. Naast verplichte cursussen zoals BHV die ook in 2022 weer zijn gehouden, zijn er een aantal meer functie specifieke opleidingen, cursussen en trainingen gevolgd en een aantal individuele en groepscoachingssessies hebben plaatsgevonden. In 2022 hebben 26 medewerkers gebruik gemaakt van het opleidingsbudget waarbij 21 verschillende cursussen of trainingen zijn gevolgd, zowel individueel als in groepsverband. Naast de ontwikkeling van medewerkers besteedt de vereniging zorg aan opleidingen voor haar vrijwilligers.

Integriteitsbeleid

Binnen It Fryske Gea is de directeur verantwoordelijk voor de uitvoering van het integriteitsbeleid. It Fryske Gea heeft haar integriteitsbeleid vastgelegd in de Paadwiizer (personeelshandboek). Hierin zijn onder andere opgenomen de gedragscode (in veilige handen), de vertrouwenspersonen, het meldpunt en een toelichting op welke stappen er genomen zullen worden bij een melding of vermoeden. Afgifte van een VOG verklaring bij indienstreding is een onderdeel van het beleid.

Meldpunt (integriteits-)klachten

Klachten over het werk van onze organisatie, het vermoeden van een misdraging richting een persoon of een schending van integriteit door een van onze medewerkers of vrijwilligers kunnen op drie verschillende wijzen gerapporteerd worden. Onderstaande informatie is via onze website te benaderen.

1. Er is sprake van een klacht. Als iemand een klacht heeft over één van onze natuurgebieden of monumenten of over onze werkwijze, dan kan diegene formeel een klacht indienen en gebruik maken van het contactformulier op de website.
2. Er is sprake van een persoonlijke schending. Van een persoonlijke schending is sprake als een van onze medewerkers of vrijwilligers in strijd met de gedragscode van onze organisatie handelt of op andere wijze maatschappelijk normen en waarden niet naleeft. Dit betreft ongewenste omgangsvormen zoals bijvoorbeeld discriminatie, seksuele intimidatie, agressie, geweld of pesten. Bij een vermoeden van een dergelijke misstand of onregelmatigheid, dan kan iemand een melding doen bij een van onze interne vertrouwenspersonen. Deze melding wordt vertrouwelijk behandeld en de afwikkeling vindt plaats in overleg met de melder. De meldingsprocedure zoals vermeld in de gedragscode is niet alleen van toepassing op meldingen van werknemers en vrijwilligers van It Fryske Gea maar ook op meldingen door personen van buiten onze organisatie.
3. Er is sprake van een schending van de integriteit. Van een schending van integriteit is sprake als een van onze medewerkers of vrijwilligers zich schuldig maakt aan bijvoorbeeld machtsmisbruik, fraude, diefstal, corruptie of schending van een ander wettelijk voorschrift. Ook misdragingen die een gevaar vormen voor de volksgezondheid, de veiligheid van personen, de aantasting van het milieu of van de openbare orde vallen onder het begrip: 'schending van integriteit'. Als iemand een vermoeden heeft van een schending van integriteit, dan kan degene een melding doen bij onze directeur. Indien het vermoeden van een misstand

het functioneren van de directeur betreft dan kan iemand melding doen bij de voorzitter van het Bestuur van onze vereniging.

Meldingen: onze externe vertrouwenspersoon heeft aangegeven dat er in 2022 geen meldingen zijn gedaan en tevens zijn er geen interne meldingen ontvangen.

Bezoldiging directie

Het Bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt It Fryske Gea de Regeling beloning directeuren van goede doelen organisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij It Fryske Gea vond plaats door het Bestuur. Dit leidde tot een zogenaamde BSD score van 396 punten voor de directeur met een maximum jaarinkomen van 117.215 euro (1FTE/12 mnd) en een zogenaamde BSD score van 364 punten voor de adjunct directeur met een maximum jaarinkomen van 105.101 euro (1FTE/12 mnd).

De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomens van de directie bedroegen voor de H. de Vries (1FTE/12mnd) 114.391 euro en voor C. Bakker (1FTE/12mnd) 85.805 euro. Deze beloningen bleven binnen de geldende maxima.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn bleven (voor H. de Vries met een bedrag van 136.072 euro en voor C. Bakker met een bedrag van 101.072 euro) binnen het in de regeling opgenomen maximum bedrag van 216.000 euro per jaar. De belaste vergoeding/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in redelijke verhouding tot het jaarinkomen.

De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting.

Financieel perspectief

Zoals in de begroting 2023 vermeld, verwachten wij in 2023 een negatief resultaat van 123 duizend euro waarbij reguliere structurele kosten en baten in balans zijn met elkaar maar toegenomen kosten en cao stijgingen als gevolg van inflatie het resultaat drukken. We denken de tekorten op de structurele kerntaken deels op te kunnen vangen met de incidentele baten. Voor groot onderhoud is in voorgaande jaren een bestemmingsreserve opgebouwd waaruit onderhoud gefinancierd kan worden. Door in de komende jaren wederom geld te bestemmen voor groot onderhoud blijft deze reserve op niveau.

Voor de periode 2023 tot en met 2028 is opnieuw een SNL vergoeding vastgesteld. Vanwege een herziening van de standaardkostenprijzen voor diverse van de natuurtypen die It Fryske Gea beheert en een inflatiecorrectie is een hoger jaarlijks bedrag beschikbaar voor het natuurbeheer

It Fryske Gea ontvangt jaarlijks baten uit de Nationale Postcode Loterij. De vereniging verwacht vanuit de consistente gedragslijn en op basis van huidige informatie geen verandering in baten uit de loterij mede omdat de overeenkomst tussen de loterij en LandschappenNL in 2020 voor 5 jaar is verlengd. It Fryske Gea zal op basis van diverse factoren van invloed op de liquiditeit, besluiten of en welke gronden kunnen worden aangekocht.

It Fryske Gea onderscheidt bij haar Productbeschrijving verschillende onderdelen, respectievelijk Natuurbeheer, Landschap, Onderzoek, Recreatie, Educatie, Beleidsadvies & gebiedsontwikkeling en Verenigingsactiviteiten. In het financieel jaarverslag, dat is gehouden aan de opstelling en regels van het Centraal Bureau Fondsenwerving, worden deze producten om praktische redenen samengevoegd tot drie hoofddoelstellingen. Voor de periode 2021-2024 heeft It Fryske Gea een hernieuwde afspraak met de Provinsje gemaakt. Producten in de begroting opgenomen zijn o.a.: Beleidsadvies en gebiedsontwikkeling, Onderzoek, Landschap en cultuurhistorie en Educatie.

Van groot belang is een evenredige indexatie van de subsidies ten opzichte van de stijging van de kosten. De indexatie van de provinciale subsidie is al meerdere jaren onvoldoende voor compensatie van de prijsstijgingen. De indexatie van de Rijkssubsidie wordt eens per 6 jaar afgerekend/vergoed. Dit is bij het einde van de contractperiode van 6 jaar in 2022 (betaling in 2023).

Voor de beleggingen was 2022 een slecht jaar. It Fryske Gea verwacht voorzichtig herstel op de wereldwijde beurzen in 2023. Momenteel is er geen uitbreiding van de beleggingsportefeuille voorzien. Er zal gekeken worden of zich nog kansen voordoen voor de aankoop van natuurterreinen die nauw aansluiten op onze huidige terreinen of passen in het door ons gevoerde beleid, mits er voldoende dekking beschikbaar is. It Fryske Gea verwacht instabiliteit van de markt door de oorlog in Oekraïne en een kosteneffect hoger dan begroot.

Verslag van de directie

De jaarrekening 2022 is opgesteld op basis van de Richtlijn 650 *Fondsenwervende instellingen* van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. It Fryske Gea is gecertificeerd door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) en als zodanig is deze Richtlijn verplicht. In de opstelling conform bovenvermelde Richtlijn wordt geen onderscheid gemaakt in structurele baten en lasten en bijzondere baten en lasten. Voor een goede bedrijfsvoering wordt hier intern wel rekening mee gehouden. Een extra overzicht is opgenomen op pagina 72.

In de financieringsstructuur zijn twee belangrijke geldstromen te onderscheiden:

- Structurele geldstroom – ingezet voor structurele activiteiten/baten en lasten;
- Incidentele geldstroom – ingezet voor incidentele activiteiten/baten en lasten.

Structureel

De belangrijkste structurele activiteiten

De doelstelling van de vereniging is het beschermen van de natuur, landschap en daarmee verbonden erfgoed in Fryslân, vooral middels het beheren van inmiddels ruim 20.957 hectare natuurgebied. Ook in 2022 zijn dat de belangrijkste activiteiten waar It Fryske Gea zich mee bezig heeft gehouden. Activiteiten die daaraan gerelateerd zijn, zijn Landschapsbescherming en Inventarisatie en monitoring. Bij het inventarisatiewerk hebben we ondersteuning van meer dan 200 vrijwilligers.

Een natuurorganisatie als It Fryske Gea doet meer dan alleen natuurgebieden beschermen, beheren en ontwikkelen. We werken ook aan het vormen van draagvlak, zorgen voor betrokkenheid, verstrekken van informatie, educatie, voorlichting, het behartigen van de belangen van natuur en landschap en het bieden van recreatiemogelijkheden. It Fryske Gea werkt er graag aan mee om mensen te laten genieten van haar natuurgebieden. Daarom is het merendeel van de natuurterreinen vrij toegankelijk voor het publiek. Dat vraagt overigens ook weer om toezicht, zowel op het land als op het water (bijvoorbeeld voor de NB-wet gebieden zoals het IJsselmeer en De Alde Feanen).

It Fryske Gea werkt nauw samen met de Provinsje Fryslân, It Fryske Gea ontvangt subsidie op basis van een productbegroting waarin een bijdrage wordt verstrekt voor diverse uitgevoerde producten/diensten. De Provinsje heeft de productbegroting goedgekeurd en een meerjaren-beschikking afgegeven voor de jaren 2021-2024. Hierin zijn de productafspraken voor vier jaar opgenomen, o.a. Beleidsadvies en gebiedsontwikkeling, Onderzoek, Landschap en cultuurhistorie en Educatie. Daarnaast vindt er overleg met overheden plaats o.a. in de Provinciale Commissie Landelijk Gebied, maar ook tijdens andere bijeenkomsten. Ook op aanvraag wordt geïnformeerd en geadviseerd.

Uitgevoerde beheertaken door It Fryske Gea worden voornamelijk afgedekt middels de Subsidieregeling Natuur en Landschap. Medio 2017 heeft It Fryske Gea de beschikking ontvangen met betrekking tot deze subsidieregeling voor de periode 2017 tot en met 2022. Inmiddels is deze subsidie voor de periode 2023 tot en met 2028 vastgesteld. Mede door het verkrijgen van deze subsidie zijn de beheertaken van de vereniging voor langere periode financieel afgedekt.

It Fryske Gea streeft ernaar om structurele baten en lasten zodanig in balans te houden, dat de structurele baten de structurele kosten dekken, eventueel onder toevoeging van de opbrengst beleggingen en rente.

Incidenteel

Bijzondere baten en andere incidentele baten in 2022

De hier genoemde baten hebben een incidenteel karakter. In het verslagjaar 2022 is 226 duizend euro ontvangen uit diverse erfenissen en legaten. It Fryske Gea is hier bijzonder dankbaar voor.

Van de Nationale Postcode Loterij hebben we een bijdrage van 938 duizend euro ontvangen die als incidentele bate wordt beschouwd. Deze bijdrage wordt geheel benut voor projecten, aankoop van natuurterrein en andere incidentele uitgaven.

Het verwerven van natuurterreinen

Met gelden uit de Nationale Postcode loterij en andere incidentele baten zoals, erfenissen en legaten alsmede een grondruil is voor een bedrag van ca 4.075 duizend euro aan natuurterrein verworven. De belangrijkste verworven natuurterreinen; de percelen Peenstra (Nes/ Akkrum) en percelen in de Workummerbinnenwaard en aan de Bremerwei te Siegerswoude.

It Fryske Gea heeft haar aankopen voor de korte en lange termijn beschreven in haar aankoopstrategie. Bij de verwerving van natuurterrein binnen de NNN kan een SKNL subsidie voor afwaardering worden toegekend. Bij 100 hectare per jaar kan dat oplopen tot 15% van vier miljoen euro is 600 duizend euro per jaar. It Fryske Gea probeert jaarlijks mits het resultaat het toelaat de bestemmingreserve aankopen grond aan te vullen met minimaal 600 duizend euro om zo aankopen zoals beschreven in de aankoopstrategie mogelijk te maken.

Natuer mei de Mienskip: een samenwerking tussen 11 organisaties om het natuurnetwerk Nederland af te maken. Op initiatief van It Fryske Gea startten natuurorganisaties, landbouworganisaties en particuliere beheerders samen met Wetterskip en Provincie Fryslân een alternatieve aanpak, waarbij meer natuur voor hetzelfde geld kan worden gerealiseerd. Belangrijke pijlers zijn het integraler aanpakken van de natuuropgave, waardoor extra budget kan worden aangetrokken, het vereenvoudigen van inrichtingsopgaven en het goedkoper werken doordat de eindbeheerder van natuurgebieden direct bij aankoop en inrichting een deel van het werk kan doen. Belangrijk neveneffect is dat een omslag wordt bereikt van concurrentie tussen natuurorganisaties, boeren en particulieren naar wederzijds vertrouwen, waarbij we elkaar proberen naar de plaats en rol te helpen die het beste aansluit bij mogelijkheden en ambities van deze partijen. In 2022 is een eerste pilot van twee jaar van Natuer mei de Mienskip afgesloten, op basis waarvan Provinciale Staten akkoord hebben gegeven om deze werkwijze centraal te stellen in het realiseren van een groot deel van het Nationaal Natuurnetwerk in Fryslân.

Het uitvoeren van projecten

Kosten van projecten worden voor een groot deel gefinancierd met subsidies van de Rijks- en Provinciale overheid, met Europees geld en geld van gemeenten, bedrijven, instellingen en particulieren. Wat niet gesubsidieerd wordt, wordt gefinancierd uit de bijzondere baten (NPL en andere bronnen) dan wel reserves. Vanwege het onvoorspelbare aantal, tijdsduur en omvang worden projecten tot heden niet in de Productbegroting opgenomen.

In 2022 zijn onder meer de onderstaande projecten (financieel) afgerond:

- ✓ Fan Swiet nei Salt: Zoet-zout gradiënt op Noard-Fryslân Bûtendyks bij gemaal Vijfhuizen
- ✓ Inrichting oversteekplaats otter bij Grutte Wielen
- ✓ Vernieuwen uitzichtpunten Grutte Wielen en Bûtefjild
- ✓ Vernatting ten behoeve van weidevogels op het Noarderleegh
- ✓ Restauratie Molen De Gooijer
- ✓ Verbetering hydrologie Warkumer Mar
- ✓ Terp fan de Takomst

Naast diverse opgeleverde projecten heeft It Fryske Gea nog meerdere projecten in uitvoering dan wel in ontwikkeling.

Wij & Wadvogels de 2 projecten

De vogelbescherming heeft de leiding over het Waddenfondsproject Wij en Wadvogels. IFG is trekker van twee projecten:

- Op de Peazemerlannen: begrazing kwelder, verkweldering oostelijk stuk zomerpolder, optimaliseren wandelroute met aandacht voor cultuurhistorie en beperken van verstoring.
- Noard Fryslân Bûtendyks bij Blije en Ferwert: hiermee gaat een lang gekoesterde wens van District Noord om de zomerdijk en sluizen op te knappen in vervulling.

IFG neemt deel in het project dynamische zonerings Westhoek, waarbij de vogelbescherming trekker is van dit project. IFG kan haar inzet in dit project (deels) vergoed krijgen.

Versterking Friese IJsselmeerkust (project derden)

Dit project bestaat uit diverse deelprojecten, met als doel om de natuur langs de Friese IJsselmeerkust klaar te maken voor het nieuwe peilbesluit IJsselmeer, waarbij het tegengaan van erosie wordt gecombineerd met maatregelen van natuur en recreatie. Het programma belooft ongeveer 16 miljoen euro. Deelprojecten zijn onder andere Workumerwaard, Tacoziyl, Mokkebank. Onder penvoerderschap van de Vogelbescherming wordt 650 duizend euro (verkregen van het NPL droomfonds) ingezet voor deze projecten. De middelen lopen niet via de begroting van It Fryske Gea, wel wordt een substantieel deel uitgegeven aan projecten die op terreinen van It Fryske Gea plaatsvinden. Doorlooptijd van dit project is tot en met 2024.

Vismigratierivier (project derden)

De versterking van de Afsluitdijk wordt aangegrepen om deze barrière voor trekvis passeerbaar te maken op zeer innovatieve wijze. Samen met Waddenvereniging, Sportvisserij Nederland, Het Blauwe Hart en NetVis Werk is It Fryske Gea initiatiefnemer. In 2020 is er gestart met de bouw. De coupure in de Afsluitdijk is gereed en delen van de toekomstige Vismigratierivier in het IJsselmeer liggen inmiddels boven water. Uitvoering loopt naar verwachting door tot in 2024.

Daarnaast zijn er nog tal van andere lopende projecten of projecten in de opstart fase waaronder: projecten om de effecten van stikstofneerslag op natuur te beperken vanuit de Regeling Versneld Natuurherstel en de SPUK regeling (Specifieke Doeluitkering) stikstof Friesland

Overig

Nieuwe projectideeën komen vaak voort uit de periodieke beheerevaluaties van alle natuurterreinen, waarbij It Fryske Gea signaleert welke aanpassingen nodig zijn in het beheer om de doelen te behalen en waarvoor soms ingrijpendere inrichtingsmaatregelen nodig zijn, al dan niet op basis van externe bekostiging. Zie ook het projectenoverzicht. Andere projectideeën moeten nog verder worden uitgewerkt.

Tevens werkt It Fryske Gea nog mee aan diverse projecten van groot tot klein waarbij It Fryske Gea geen penvoerder is maar wel bemoeienis heeft omdat deze projecten in haar terreinen worden uitgevoerd dan wel dat It Fryske Gea bijdraagt aan het project door middel van kennis, sturing en/of financiële ondersteuning. De risico's voor It Fryske Gea beperken zich hier tot de gemaakte financiële toezeggingen. Deze toezeggingen worden op het moment van toezegging in het resultaat verantwoord onder bijdragen derden en tot betaling heeft plaatsgevonden als verplichting op de balans verantwoord.

Enkele voorbeelden van deze projecten:

- *Derde Module Herinrichting Alde Feanen*
In modules wordt natuurgebied De Alde Feanen uitgebreid en van de voor natuur optimale inrichting voorzien. De uitvoering van modules is voor een belangrijk deel afhankelijk van de voorafgaande verwerving van grond. Provincie Fryslân heeft de leiding over de herinrichting, It Fryske Gea neemt deel aan de uitvoering. Inmiddels is de Derde module landinrichting Alde Feanen opgestart
- *Hermeandering Lende*
De Lende is gekanaliseerd. Met dit project wil men de oude kronkelende loop herstellen, vanuit het oogpunt van landschapsherstel, natuurherstel en de wens om water langer vast te houden in de bovenloop van de Lende.

It Fryske Gea brengt projecten pas in uitvoering zodra er financiering is geregeld, met name in de grotere projecten worden vooraf voorschotten ingeregeld zodat It Fryske Gea niet als financier hoeft op te treden voor het project. Bij de toelichting op de balans is een overzicht opgenomen van projecten die nog in uitvoering zijn.

Effecten

De effecten zijn verkregen met voornamelijk liquiditeit uit erfenissen. De opbrengsten van de beleggingen worden gezien als incidenteel gezien het onvoorspelbare karakter van deze opbrengsten. Deze incidentele baten dienen ter ondersteuning van het resultaat van de structurele baten en lasten van de vereniging, nu en in de toekomst. Het beheer van de beleggingen is in januari 2008 onder voorwaarden in handen gegeven van Triodosbank. De uitgangspunten van Triodosbank zijn het waarborgen van duurzaamheid en verantwoord maatschappelijk handelen. Tijdens het proces van overgang bestond tijdelijk behoefte aan liquide middelen. Een deel van de bestaande portefeuille is toen niet direct weer ingevuld. Met onze adviseurs is regelmatig overleg naar behoefte over de resultaten en ontwikkelingen. Het beleid is gematigd defensief met een gewenste samenstelling van 25% aandelen en 75% obligaties met een risico beperkende spreiding. Periodiek wordt gerapporteerd over de resultaten en de actuele samenstelling van de portefeuille. Ultimo 2022 is de samenstelling van de portefeuille: 26% aandelen en 74% vastrentende waarden. De effecten zijn alle beursgenoteerd en gewaardeerd op basis van de koersen per 31 december 2022.

Investerings

It Fryske Gea heeft onder meer geïnvesteerd een Strautmann Ambion (opraapwagen), een tractor, bruggen in Noorderleech en Ryptsjerk en een balenpers, buitenboordmotoren en diverse terreininventaris.

Het resultaat

Het resultaat op structurele baten en lasten betreft 309 duizend euro negatief. Voor de exploitatie van de B&B Rijsterbosch is door It Fryske Gea een nieuwe uitbater gevonden.

De toekenning van de SNL vergoeding voor beheer is verlengd voor een periode van 6 jaar (2023 – 2028). In het verslagjaar is de dekkingsbijdrage opgetrokken van 75% naar 84%.

Het bezoekerscentrum de Wiidpleats in de Alde Feanen is in 2022 verkocht.

De wervingskosten en kosten voor beheer en administratie zijn in lijn met de verwachting.

Het resultaat over de incidentele baten en lasten bedroeg 2.101 duizend euro negatief. Dit resultaat is voornamelijk toe te schrijven aan

1. De baten uit erfenissen en legaten, opbrengsten van Nationale Postcode Loterij en de boekwinst op de verkoop van de Wiidpleats.
2. De lasten zitten voornamelijk in de aankoop van diverse natuurterreinen.

Bestemmingsreserves aankoop grond is uitgeput door grondaankopen in het verslagjaar. Inmiddels is deze reserve aangevuld tot een bedrag van 600 duizend euro positief.

De boekwinst op de Wiidpleats hebben we toegevoegd aan de bestemmingsreserve gebouwen om hieruit het nieuw te bouwen bezoekerscentrum te financieren.

Het resultaat op onze beleggingsportefeuille was 473 duizend negatief en in lijn met de sterk gedaalde beurskoersen gedurende het verslagjaar.

In 2020 heeft It Fryske Gea overeenstemming bereikt met het Groenfonds over verlenging van het afgesloten krediet ter financiering van de in 2016 gerealiseerde aankoop van percelen in de Huitebuursterbinnenpolder (HBB). De slotbetaling op deze lening zal in 2023 plaatsvinden. Voor de aanschaf van percelen in de Workummerwaard is een nieuw krediet afgesloten ten bedrage van 1.525 duizend euro.

Vooruitzichten

Zoals in de begroting 2023 vermeld, verwachten wij in 2023 een negatief resultaat van 123 duizend euro waarbij reguliere structurele kosten en baten in balans zijn met elkaar maar een inhaalslag groot onderhoud het resultaat drukt. We denken de tekorten op de structurele kerntaken deels op te kunnen vangen met de incidentele baten. Voor groot onderhoud is in voorgaande jaren een bestemmingsreserve opgebouwd waaruit onderhoud gefinancierd kan worden. Door in de komende jaren wederom geld te bestemmen voor groot onderhoud blijft deze reserve op niveau.

Voor de periode 2023 tot en met 2028 is opnieuw een SNL vergoeding vastgesteld. Vanwege een herziening van de standaardkostprijzen voor diverse van de natuurtypen die It Fryske Gea beheert en een inflatiecorrectie is een hoger jaarlijks bedrag beschikbaar voor het natuurbeheer

It Fryske Gea ontvangt jaarlijks baten uit de Nationale Postcode Loterij. De vereniging verwacht vanuit consistente gedragslijn en op basis van huidige informatie geen verandering in baten uit de loterij mede omdat de overeenkomst tussen de loterij en LandschappenNL in 2020 voor 5 jaar is verlengd. It Fryske Gea zal op basis van diverse factoren van invloed op de liquiditeit, besluiten of en welke gronden kunnen worden aangekocht.

Voor de beleggingen was 2022 een slecht jaar. It Fryske Gea verwacht voorzichtig herstel op de wereldwijde beurzen in 2023. Momenteel is er geen uitbreiding van de beleggingsportefeuille voorzien. Er zal gekeken worden of zich nog kansen voordoen voor de aankoop van natuurterreinen die nauw aansluiten op onze huidige terreinen of passen in het door ons gevoerde beleid, mits er voldoende dekking beschikbaar is. It Fryske Gea verwacht instabiliteit van de markt door de oorlog in Oekraïne en een kosteneffect hoger dan begroot.

Verhoudingen financieel jaarverslag

Kostenpercentage wervingskosten	2022	begroting	2021
Som van de geworven baten	8.175	9.008	8.297
Wervingskosten	160	166	155
Kostenpercentage	2.0 %	1.8 %	1.9 %

Dit zijn de wervingskosten uitgedrukt in een percentage van de som van de geworven baten. De kosten van de ledenwerving worden toegerekend aan de kosten fondsenwerving voor het percentage dat de contributies deel uitmaken van de totale reguliere baten. Verder wordt een deel van de personeelskosten en overige organisatiekosten toegerekend op basis van tijd en middelen.

Bestedingspercentage baten	2022	begroting	2021
Totale baten	11.256	10.424	11.950
Totaal besteed aan de doelstelling	12.512	10.083	9.299
Bestedingspercentage	111%	97 %	78%

Dit zijn de totale bestedingen aan de doelstellingen uitgedrukt in een percentage van de totale baten. Het bestedingspercentage valt in 2022 hoger uit, dit wordt met name veroorzaakt door het uitgeven van de onder andere in 2021 gereserveerde bestemmingsreserves voor uitgaven aan de doelstelling o.a. bestemd voor aankopen van weidevogelgrond zodra de mogelijkheid zich hier voordoet.

Bestedingspercentage lasten	2022	begroting	2021
Totale lasten	13.126	10.734	9.915
Totaal besteed aan de doelstelling	12.512	10.083	9.299
Bestedingspercentage	95 %	94 %	94 %

Percentage kosten beheer en administratie	2022	begroting	2021
Totale lasten	13.126	10.734	9.915
Kosten beheer en administratie	454	485	460
Percentage kosten beheer en administratie	3.5 %	4.5%	4.6 %

De vereniging stelt zich tot doel de kosten van beheer en administratie zo laag mogelijk te houden, met als bovengrens 10%.

Financiële positie

Solvabiliteit

	2022	2021	2020
Eigen vermogen / totaal vermogen	85%	89%	87%

De daling van de ratio in het verslagjaar is grotendeels toe te schrijven aan het negatieve resultaat door aankoop van, en afwaardering naar natuurgrond en de daarbij behorende onttrekking aan de reserves voor grondaankopen.

Liquiditeit (quick ratio)

	2022	2021	2020
(Vlottende activa – voorraden + liquide middelen)/ Kort vreemd vermogen	8,8	6.1	6.2

De hogere waarde van deze ratio in 2022 valt voornamelijk toe te schrijven aan de daling van de kortlopende schulden doordat aflossing van de door de vereniging afgesloten lening voor de aankoop van de Huitebuursterbinnenpolder grotendeels heeft plaatsgevonden.

De jaarrekening beschrijft met name de financiële resultaten van It Fryske Gea. De resultaten op het gebied van natuurbescherming zijn beschreven in het jaarverslag en het inventarisatieverslag, die beide beschikbaar zijn via de website of op verzoek via kantoor.

Drs. H.J. de Vries
Directeur

(Alle hierna in dit verslag vermelde bedragen zijn een veelvoud van 1.000,- euro. Hierdoor zijn mogelijk enkele afrondingsverschillen ontstaan. De vergelijkende cijfers zijn, waar nodig, aangepast aan de opstelling van 2022.)

Begroting Staat van baten en lasten 2023

*(Bedragen * 1.000 euro's)*

Baten

Baten van particulieren	1.982
Baten van bedrijven	5
Baten van loterijorganisaties	974
Baten van subsidies en overheden	8.146

Som van de geworven baten 11.107

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten/diensten	1.277
Overige baten	178

Som van de baten 12.562
=====

Lasten

Besteed aan de doelstellingen:

- Beheren en verwerven natuurterreinen	
Beheer	5.512
Verwerving en projecten	<u>3.815</u>
	9.327

- Publiek, overheid en natuur voorlichting educatie en belangenbehartiging	
Structurele kosten	2.362
Projectmatige kosten	<u>50</u>
	2.412

- Verenigingszaken	
Structurele kosten	<u>197</u>
	197

11.936

Wervingskosten 174

Kosten beheer en administratie 517

Som van de lasten 12.627

Saldo voor financiële baten en lasten - 65

Saldo financiële baten en lasten -58

Saldo van baten en lasten -123
=====

Resultaat -123

Besluit goedkeuring jaarrekening door de Raad van Toezicht van vereniging It Fryske Gea te Olterterp.

In artikel 21 lid 4 van de statuten van vereniging It Fryske Gea is het volgende opgenomen:

Aan de goedkeuring van de Raad van Toezicht zijn onderworpen de besluiten van het Bestuur omtrent de begroting en de jaarrekening.

Hierbij besluit de Raad van Toezicht, dat het jaarverslag en de jaarrekening van het jaar 2022, gedagtekend 11 mei 2023 zijn goedgekeurd.

Olterterp, 11 mei 2023

De Raad van Toezicht van vereniging It Fryske Gea
namens deze,

H. Wubs (voorzitter Raad van Toezicht)

Jaarrekening

Boekjaar 2022

(Bedragen * 1.000 euro's)

	<u>31 december 2022</u>	<u>31 december 2021</u>
ACTIVA		
<u>Vaste activa</u>		
<i>Materiële vaste activa</i>		
1. Onroerende zaken	3.134	3.811
2. Inventarissen	1.836	1.865
3. Andere vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering en voortuitbetaling op materiële vaste activa	0	17
4. Veestapel	<u>16</u>	<u>11</u>
	4.986	5.704
<i>Financiële vaste activa</i>		
5. Deelnemingen	0	0
6. Effecten	3.193	3.632
7. Overige vorderingen	<u>75</u>	<u>73</u>
	3.267	3.705
<u>Vlottende activa</u>		
8. Voorraden	25	22
Projecten	0	0
9. Debiteuren	82	147
10. Diverse vorderingen	7.578	7.514
11. Liquide middelen	<u>4.362</u>	<u>4.992</u>
	12.048	12.675
	<u>20.301</u>	<u>22.084</u>

(Bedragen * 1.000 euro's)

	<u>31 december 2022</u>	<u>31 december 2021</u>
PASSIVA		
12. <i>Reserves en fondsen</i>		
Continuïteitsreserve	7.792	8.086
Bestemmingsreserves	<u>8.537</u>	<u>10.687</u>
	16.329	18.773
Bestemmingsfondsen	<u>991</u>	<u>958</u>
	17.320	19.731
13. <i>Voorzieningen</i>		
Jubileumvoorziening	47	51
14. <i>Langlopende schulden</i>		
Schulden aan banken	1.525	150
Overige schulden	<u>40</u>	<u>60</u>
	1.565	210
15. <i>Kortlopende schulden</i>		
Projecten	150	108
Crediteuren	341	637
Overige schulden	<u>878</u>	<u>1.348</u>
	1.370	2.093
	<u>20.301</u>	<u>22.084</u>

(Bedragen * 1.000 euro's)

	Resultaat 2022	Begroot 2022	Resultaat 2021
Baten			
Baten van particulieren	1.170	2.382	1.450
Baten van bedrijven	-2	10	6
Baten van loterijorganisaties	938	938	938
Baten van subsidies van overheden	6.069	5.678	5.902
Som van de geworven baten	<u>8.175</u>	<u>9.008</u>	<u>8.297</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten/diensten	1.529	1.196	1.374
Overige baten	1.552	220	2.279
Som van de baten	<u><u>11.256</u></u>	<u><u>10.424</u></u>	<u><u>11.950</u></u>
Lasten			
<u>Besteed aan de doelstellingen:</u>			
- Beheren en verwerven natuurterreinen			
Beheer	5.358	5.163	4.983
Verwerving en projecten	<u>4.613</u>	<u>2.464</u>	<u>1.788</u>
	9.971	7.627	6.771
- Publiek, overheid en natuur voorlichting, educatie en belangenbehartiging			
Structurele kosten	2.215	2.220	2.100
Projectmatige kosten	<u>149</u>	<u>50</u>	<u>242</u>
	2.364	2.270	2.342
- Verenigingszaken			
Structurele kosten	177	186	184
Projectmatige kosten	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>1</u>
	177	186	186
	<u>12.512</u>	<u>10.083</u>	<u>9.299</u>
Wervingskosten	160	166	155
Kosten beheer en administratie	454	485	460
Som van de lasten	<u>13.126</u>	<u>10.734</u>	<u>9.915</u>
Saldo voor financiële baten en lasten	<u>-1.871</u>	<u>-310</u>	<u>2.035</u>
Saldo financiële baten en lasten	-539	112	14
Saldo van baten en lasten	<u><u>-2.410</u></u>	<u><u>-198</u></u>	<u><u>2.049</u></u>
Resultaat	<u><u>-2.410</u></u>	<u><u>-198</u></u>	<u><u>2.049</u></u>

(Bedragen * 1.000 euro's)

	Resultaat 2022	Resultaat 2021
Bestemming saldo van baten en lasten:		
Toevoeging/onttrekking aan:		
Bestemmingsreserve gebouwen	1.306	710
Bestemmingsreserve activa bedrijfsvoering	-718	-74
Bestemmingsreserve activa doelstelling	3	-4
Bestemmingsreserve waardeverschil beleggingen	-295	31
Bestemmingsreserve aankopen grond	-2.448	1.016
Bestemmingsfonds redt de weidevogels	6	11
Bestemmingsfonds Terp fan de Takomst	28	-
Continuïteitsreserves	-293	358
Saldo baten en lasten	<u><u>-2.410</u></u>	<u><u>2.049</u></u>

(Bedragen * 1.000 euro's)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	-2.410	2.049
<i>Aanpassingen voor:</i>		
Afschrijvingen (en overige waarde veranderingen)	547	533
Mutatie voorzieningen	-5	-2
<i>Veranderingen in werkkapitaal</i>		
Mutatie operationele vorderingen	1	-2.603
Mutatie voorraden	-3	5
Mutatie projecten	42	322
Mutatie effecten	-468	-31
Mutatie operationele schulden	-319	180
	<u>-747</u>	<u>-2.127</u>
Kasstroom uit operatonele activiteiten	<u>-2.614</u>	<u>452</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-607	-419
Desinvestering materiële vaste activa	798	17
Mutatie financiële vaste activa	438	-141
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u>629</u>	<u>-543</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie langlopende schulden	1.955	100
Aflossingen van langlopende schulden	-600	-600
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	<u>1.355</u>	<u>-500</u>
Mutatie geldmiddelen	<u><u>-630</u></u>	<u><u>-591</u></u>
Toelichting op de geldmiddelen		
Stand per 1 januari	4.992	5.583
Mutatie	<u>-630</u>	<u>-591</u>
Stand per 31 december	<u><u>4.362</u></u>	<u><u>4.992</u></u>

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

Algemeen

De activiteiten van It Fryske Gea bestaan voornamelijk uit natuurbeheer, alsmede het beheren van onroerende zaken. It Fryske Gea is enig aandeelhouder van Noorderleegsbuitenveld B.V.. Gezien het geringe belang in de jaarrekening van It Fryske Gea is afgezien van consolidatie op basis van art. 2:407 BW.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar. De vergelijkende cijfers over 2021 zijn waar nodig aangepast aan de opstelling van de cijfers van 2022. Vermogen en resultaat zijn hierdoor niet gewijzigd. Alle bedragen zijn een veelvoud van 1.000 euro.

Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, Bestuur, leden RvT en andere sleutelfunctionarissen in het management van It Fryske Gea en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van inzicht.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De waarde van de gerelateerde activa en leaseverplichting zijn in de toelichting van balansposten verantwoord.

De kasstromen uit hoofde van de financiering zijn gesplitst in kasstromen met betrekking tot de mutaties in de lening (opgenomen onder financieringsactiviteiten) en betaalde interest (opgenomen onder operationele activiteiten). De investeringen in materiële vaste activa worden opgenomen onder aftrek van de onder overige schulden voorkomende verplichtingen.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de staat van baten en lasten te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van It Fryske Gea zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de staat van baten en lasten opgenomen bedragen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Dit verslag is opgesteld in overeenstemming met de richtlijn voor fondswervende instellingen zoals die door de Raad voor de Jaarverslaggeving is gepubliceerd (RJ650).

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de vereniging.

Onroerende zaken

Met ingang van 1996 worden de natuur- en agrarische terreinen pro memorie gewaardeerd. Reden hiervoor is, dat nagenoeg alle terreinen worden verworven met als statutaire doelstelling ze als natuurterreinen te beheren en te behouden. Tot 2012 zijn nagenoeg alle terreinen verworven met volledige overheidssubsidie met een terugbetalingsverplichting bij eventuele verplichte verkoop (voor algemeen maatschappelijk belang). Na decentralisatie van het natuurbeleid naar de provincies, worden de terreinen binnen NNN met een kwalitatieve verplichting om deze als natuurterrein in stand te houden, waarbij eventuele afwaardering via de SKNL-subsidie door de provincies wordt vergoed. In het huidig boekjaar is natuurgrond aangekocht en zijn deze aankopen ten laste van het resultaat gebracht, conform de regel uit RJ 650.201.

De gebouwen en opstallen worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Er wordt lineair afgeschreven op basis van de gebruikelijke te verwachten economische levensduur. It Fryske Gea verwerkt groot onderhoud als afzonderlijke component en schrijft dit af vanaf het moment van aankoop. Voor activa die tot en met 31 december 2018 zijn aangeschaft, wordt dit pas gedaan vanaf het moment dat groot onderhoud wordt gepleegd. In beide gevallen wordt op het moment dat groot onderhoud wordt gepleegd de eventuele resterende boekwaarde van de vervangen component ineens ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Indien voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar bijzondere waardeverminderingen vaste activa.

Inventarissen

De inventarissen in de terreinen en op kantoor worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Er wordt lineair afgeschreven op basis van de gebruikelijke te verwachten economische levensduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Indien voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar bijzondere waardeverminderingen vaste activa.

It Fryske Gea maakt gebruik van uitzonderingsregel RJ 650.291. Daarin staat: Er kunnen zich omstandigheden voordoen waarbij het verantwoord kan zijn een investering ineens ten laste van de staat van baten en lasten te boeken. Deze omstandigheden kunnen zich voordien indien een fondsenwervende organisatie in het kader van de doelstelling een actief verwerft waarvan de toekomstige exploitatie negatief is en de organisatie het beleid heeft dit actief nooit te vervreemden. Een voorbeeld is een fondsenwervende natuurbeheerorganisatie die in het kader van haar doelstelling natuurgebieden aanschaf (eventueel met behulp van subsidie) met het doel deze zelf te beheren. De natuurbeheerorganisatie heeft het beleid deze natuurgebieden niet te vervreemden en de toekomstige exploitatie van deze gebieden is negatief.

Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering en vooruitbetaling op materiële vaste activa

De vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering en vooruitbetaling op materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs.

Veestapel

De veestapel wordt bij eerste verwerking gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Vervolgens worden deze gewaardeerd tegen actuele waarde (opbrengstwaarde). Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

It Fryske Gea beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd. De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Deelnemingen

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (nettovermogenswaarde). Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze onderneming; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover It Fryske Gea in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaardering worden grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening uitgaande van de waarden bij eerste waardering.

Indien sprake is van een bijzondere waardevermindering vindt waardering plaats tegen de realiseerbare waarde. De afwaardering vindt plaats te laste van de staat van baten en lasten. Voor de vaststelling of sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar 'Bijzondere waardevermindering vaste activa'.

Effecten

Effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Effecten die onderdeel zijn van de handelsportefeuille worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt. Transactiekosten bij aankoop van effecten en bij verkoop van effecten aan derden worden in de staat van baten en lasten verwerkt.

Voorraden

De voorraden grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijzen onder toepassing van de FIFO-methode (first in, first out) of lagere opbrengstwaarde.

De verkrijgings- of vervaardigingsprijs bestaat uit alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging alsmede gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van de direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

Onderhanden projecten

De post onderhanden projecten in opdracht van derden bestaat uit het saldo van gerealiseerde projectkosten, toegerekende winst, en indien van toepassing verwerkte verliezen en reeds gedeclareerde termijnen. Onderhanden projecten worden afzonderlijk in de balans onder vlottende activa gepresenteerd. Indien het een creditstand vertoont wordt deze gepresenteerd onder kortlopende schulden.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

Jubileumvoorziening

De voorziening wordt opgenomen tegen contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder mee rekening gehouden met de blijfkans. Bij het contant maken is de disconteringsvoet gehanteerd die door het rapport werkgroep discontovoet 2022 (rijksoverheid) is vastgesteld (2,25%).

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Opbrengstverantwoording

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten worden verantwoord voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd en verliezen en risico's zodra zij voorzienbaar zijn. Nalatenschappen worden verantwoord in het jaar waarin de omvang met een redelijke mate van zekerheid kan worden vastgesteld. Projecten met daaraan verbonden subsidies, particuliere bijdragen en kosten worden in het resultaat verantwoord in het jaar waarin het project daadwerkelijk is afgerond. De eigen bijdrage welke gefinancierd wordt vanuit de NPL wordt in het jaar van de subsidiebeschikking verantwoord. Op basis van de RJ221 dienen projectresultaten tussentijds (POC) te worden verantwoord indien deze betrouwbaar kunnen worden bepaald. Aangezien de projectopbrengsten gelijk zijn aan de projectkosten worden de opbrengsten en kosten van projecten pas verantwoord bij de afronding van het project.

Verkoop van goederen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

Verkoop van diensten

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Verkoopkosten en algemene beheerkosten

Onder verkoopkosten en algemeen beheerskosten worden die kosten verstaan die ten laste van het jaar komen.

Afschrijvingen materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de overige opbrengsten.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

Het personeel is verzekerd bij een bedrijfstakpensioenfonds. Deze pensioenregeling zou kunnen worden aangemerkt als een toegezegd-pensioenregeling. Onder een toegezegd-pensioenregeling wordt verstaan een regeling waarbij aan werknemers een pensioen wordt toegezegd, waarvan de hoogte afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. Echter bij het in gebreke blijven van dit fonds bestaat geen directe verplichting tot het aanvullen van pensioenen anders dan een verhoging van premies.

Onder verwijzing naar bovenstaande wordt de pensioenregeling verantwoord als een toegezegde bijdrageregeling, te betalen premie wordt als last in de staat van baten en lasten verwerkt en de verschuldigde premies als verplichting op de balans opgenomen.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zicht heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen. Subsidies inzake projecten worden verantwoord bij afronding c.q. oplevering van het project. Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen die als onderdeel van de berekening van de effectieve rente worden meegenomen.

Financiële instrumenten en risicobeheersing

Kredietrisico

It Fryske Gea heeft geen significante concentraties van kredietrisico.

De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal een A-rating hebben.

It Fryske Gea heeft vorderingen verstrekt aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen. Bij deze partijen is geen historie van wanbetaling bekend.

Prijrisico

It Fryske Gea loopt risico's ten aanzien van de waardering van effecten, opgenomen onder vlottende activa. De vereniging beheerst het marktrisico door stratificatie aan te brengen in de portefeuille, en limieten te stellen.

Rente- en kasstroomrisico

It Fryske Gea loopt met name renterisico over de rentedragende langlopende vorderingen (onder financiële vaste activa) en rentedragende langlopende schulden (waaronder schulden aan kredietinstellingen).

Voor vorderingen en schulden met variabele renteaftspraken loopt It Fryske Gea risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt It Fryske Gea risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente.

Met betrekking tot de vorderingen worden geen financiële derivaten gecontracteerd ter afdekking van het renterisico.

Toelichting op de balans

(Bedragen * 1.000 euro's)

ACTIVA

Vaste activa

Materiële vaste activa

1. Onroerende zaken

	Gebouwen	Natuur- terreinen	Totaal
<u>Stand per 1 januari</u>			
Verkrijgingsprijs	4.800	2.039	6.839
Cumulatieve afschrijvingen	-2.437	-	-2.437
Waardevermindering	-	-591	-591
Boekwaarde per 1 januari	<u>2.363</u>	<u>1.448</u>	<u>3.811</u>
<u>Mutaties</u>			
Investeringsen en verwervingen	220	-	220
Hierop verkregen overheidssubsidies	-	-	-
In gebruik name vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	17	-	17
Desinvesteringen	-1.399	-	-1.399
Waardevermindering	-	-	-
Afschrijvingen	-188	-	-188
Afschrijvingen desinvesteringen	674	-	674
	<u>-676</u>	<u>-</u>	<u>-676</u>
<u>Stand per 31 december</u>			
Verkrijgingsprijs	3.638	2.039	5.676
Cumulatieve afschrijvingen	-1.951	-	-1.951
Waardevermindering	-	-591	-591
Boekwaarde per 31 december	<u>1.686</u>	<u>1.448</u>	<u>3.134</u>

In 2016 is een strategische investering in terreinen gedaan met als doel dit terrein te ruilen voor aangrenzende percelen natuurterrein, een verwantwoorde eigen bijdrage betreft dan ook voornamelijk reedse geruilde percelen voor natuurgrond. Omdat het hier een ruil met meerdere partijen betreft zijn nog niet afgeronde ruilingen niet verwerkt in het resultaat. De waardevermindering heeft betrekking op het natuurterrein, wat is afgewaardeerd naar de lagere taxatiewaarde.

Conform RJ650.201 worden natuurgebieden die in het kader van de doelstelling worden aangeschaft met het doel deze zelf te beheren, waarvan het beleid is om deze natuurgebieden niet te vervreemden en waarvan de toekomstige exploitatie negatief is in eens ten laste van het resultaat verantwoord.

Het aantal hectares natuurterrein in beheer op 31 december 2022 is 20.957. (was ultimo 2021 20.864 hectare). Hiervan is in eigendom 9.165 hectare (was ultimo 2021 9.072 hectare). De verzekerde waarde van de gebouwen is 20,4 miljoen euro (was ultimo 31 december 2021 26,4 miljoen euro). De afname is voornamelijk het gevolg van verkoop van het bezoekerscentrum.

De gebouwen zijn nodig voor de bedrijfsvoering. Dit betreft onder andere het kantoor te Olterterp en de bedrijfsgebouwen. Het bezoekerscentrum It Wiid is verkocht in 2022. De natuurterreinen zijn activa in het kader van de doelstelling.

Er worden afschrijvingspercentages gehanteerd van globaal 3 tot 10%. Daarbij wordt gelet op de duurzaamheid van het gebouw en of de verbouwingsinvesteringen.

2. Inventarissen

	Terrein	Kantoor	Automatisering	Inventaris BC	Totaal
<u>Stand per 1 januari</u>					
Verkrijgingsprijs	3.996	134	180	-	4.311
Cumulatieve afschrijvingen	-2.200	-108	-137	-	-2.446
Boekwaarde per 1 januari	1.796	26	43	-	1.865
<u>Mutaties</u>					
Investeringen	387	1	7	8	403
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	-	-	-	-	-
Desinvesteringen	-181	-1	-	-	-182
Afschrijvingen	-342	-3	-14	-1	-359
Afschrijvingen desinvesteringen	109	-	-	-	109
	-27	-3	-6	7	-29
<u>Stand per 31 december</u>					
Verkrijgingsprijs	4.202	134	187	8	4.531
Cumulatieve afschrijvingen	-2.433	-111	-151	-1	-2.695
Boekwaarde per 31 december	1.769	23	35	7	1.836

De inventaris terreinen bevat onder andere landbouw- en bosbouwwerktuigen, tractoren en boten. Deze inventaris wordt nagenoeg geheel direct aangewend ten behoeve van de doelstelling (activa doelstelling). De kantoorinventaris en inventaris automatisering zijn nodig voor de bedrijfsvoering.

De afschrijvingspercentages variëren van 5 tot 25% afhankelijk van de geschatte economische levensduur van de inventaris.

3. Andere vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering en vooruitbetaling op materiële vaste activa

	Gebouwen	Terrein- inventaris	Totaal
<u>Stand per 1 januari</u>			
Verkrijgingsprijs	17	-	17
Cumulatieve afschrijvingen	-	-	-
Boekwaarde per 1 januari	17	-	17
<u>Mutaties</u>			
Investeringen en verwervingen	-	-	-
Hierop verkregen overheidssubsidies	-	-	-
Eigen bijdrage / resultatenrekening	-	-	-
In gebruik name vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	-17	-	-17
Afschrijvingen	-	-	-
	-17	-	-17
<u>Stand per 31 december</u>			
Verkrijgingsprijs	-	-	-
Cumulatieve afschrijvingen	-	-	-
Boekwaarde per 31 december	-	-	-

4. Veestapel

	District Noard	District Súd	Totaal aantal	Bedrag
Hooglanders	-	3	3	1
Schapen	-	137	137	6
Paarden	75	42	117	9
Nederlandse landgeiten	-	22	22	-
Balans per 31 december				<u>16</u>

De veestapel wordt aangehouden voor begrazing ten behoeve van het bevorderen van flora en/of fauna in bepaalde gebieden en is dienstig aan de doelstelling.

Financiële vaste activa

Alle vorderingen die in de financiële vaste activa zijn opgenomen hebben een resterende looptijd langer dan een jaar.

5. Deelnemingen

Balans per 1 januari	-
Aandeel in resultaat deelneming	-
Balans per 31 december	<u>-</u>

Het Noorderleegsbuitenveld B.V. te Olterterp

Dit betreft een 100% deelneming in Noorderleegsbuitenveld B.V.. De negatieve waarde van de deelneming à 4.112 euro is in mindering gebracht op de vordering die It Fryske Gea heeft op het Noorderleegsbuitenveld B.V..

Koöperaasje Doarpenlân te Olterterp

In 2015 is de Koöperaasje Doarpenlân door It Fryske Gea en Landschapsbeheer Friesland opgericht voor de inrichting van het landelijk gebied. Per 1 mei 2022 is de Koöperaasje opgeheven.

6. Effecten

De effecten zijn verkregen met voornamelijk liquiditeit uit erfenissen. De opbrengsten van de beleggingen worden gezien als incidenteel gezien het onvoorspelbare karakter van deze opbrengsten. Deze incidentele baten dienen ter ondersteuning van het resultaat van de structurele baten en lasten van de vereniging, nu en in de toekomst. De effecten staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

Ultimo 2022 is de samenstelling van de portefeuille: 26% aandelen en 74% vastrentende waarden. De effecten zijn alle beursgenoteerd en gewaardeerd op basis van de koersen per 31 december.

De som van de ongerealiseerde herwaarderingen bedraagt 173 duizend euro negatief, hiervoor wordt in het eigen vermogen een reserve waardeverschil beleggingen aangehouden, deze is gewaardeerd op nihil omdat de ongerealiseerde herwaarderingen negatief zijn.

<i>Portefeuille Vereniging It Fryske Gea</i>	1 januari	aankopen/ verkopen	ongerealiseerd resultaat	31 december
Aandelen	827	151	-155	823
Obligaties	2.805	-122	-313	2.370
Totaal	<u>3.632</u>	<u>29</u>	<u>-468</u>	<u>3.193</u>

7. Overige vorderingen

Boekwaarde per 1 januari	73
Bij: rente	2
Af: aflossing	0
Boekwaarde per 31 december	<u>75</u>

Onder de overige vorderingen is een lening aan Landschapsbeheer Friesland verstrekt voor een bedrag van 92 duizend euro. De rentevergoeding bedraagt 2%. Aflossing bedraagt € 15.000 per jaar. Er zijn geen zekerheden gesteld.

Vlottende activa

8. Voorraden

De voorraden bestaan grotendeels uit voorlichtings- en promotiemateriaal als folders en boekjes. Op 31 december 2022 is de voorraad op 25 duizend euro gewaardeerd.

9. Debiteuren

	31-12-2022	31-12-2021
Debiteuren	90	160
Voorziening dubieuze debiteuren	-8	-13
Totaal	<u>82</u>	<u>147</u>

De voorziening dubieuze debiteuren is vastgesteld op basis van inventarisatie van de openstaande vorderingen op debiteuren per 31 december.

10. Overige vorderingen

	31-12-2022	31-12-2021
Te verrekenen subsidie Provincie verwervingen	65	65
Te verrekenen subsidie Programma Beheer en SKNL	4.635	4.620
Te ontvangen subsidie SKNL	2.114	2.059
Te ontvangen subsidie PBCF	100	-
Vooruitontvangen ledengelden	5	9
Vooruitbetaalde kosten	69	67
Te ontvangen erfenissen en legaten	383	587
Te ontvangen opbrengsten terreinen	75	79
Vordering op deelneming	12	12
Overige vorderingen	120	15
Totaal	<u>7.578</u>	<u>7.514</u>

Van erfenissen en legaten is de looptijd onbekend en moeilijk in te schatten. Alle overige vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

11. Liquide middelen

	31-12-2022	31-12-2021
Kas/PayPal/Buckaroo	7	12
Rabobank	387	766
Rabobank Jeugdkampen	42	28
Rabobank BedrijfsBonusRekening	3.841	3.108
Rabobank Ledengelden	14	953
ING	12	11
Triodos/ABN AMRO	59	117
Totaal	<u>4.362</u>	<u>4.992</u>

Er wordt gestreefd naar een laag rekening-courantsaldo en een zo hoog mogelijk saldo op de spaarrekeningen. Gezien het hoge liquiditeitssaldo van de laatste jaren is gewerkt aan het opstellen van een treasury-statuut. In 2014 is hier nader vorm aan gegeven, in 2022 is het statuut getoetst op actualiteit, deze toetsing op actualiteit vindt jaarlijk plaats. De aanwezige liquide middelen staan ter vrije beschikking van It Fryske Gea.

Toelichting op de balans

(Bedragen * 1.000 euro's)

PASSIVA

12. Reserves en fondsen

Reserves

Continuïteitsreserve

Het resultaat van de structurele baten en lasten en het afbreukrisico daarin, heeft het Bestuur doen besluiten te streven naar een continuïteitsreserve van 8,9 miljoen euro. De achterliggende gedachte is, om met aangepaste activiteiten 3 tot 5 jaar te kunnen doorgaan met de instandhouding van de natuurterreinen.

Op basis van de GDN richtlijn Reserves Goede Doelen bedraagt de continuïteitsreserve maximaal 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. De kosten van de werkorganisatie bedragen in 2022 8,4 miljoen euro. Dit zou uitkomen op een bedrag van ca 12,6 miljoen euro.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	8.086	7.727
Bestemming resultaat lopend boekjaar	-292	359
Stand per 31 januari	7.794	8.086

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves worden in overleg met het bestuur goedgekeurd.

Reserve waardeverschil beleggingen

Bij deze reserve wordt de "niet gerealiseerde winst" op beleggingen verantwoord. Hierbij gaat het om het verschil tussen de marktwaarde en de verwervingsprijs. Jaarlijks wordt het per balansdatum niet gerealiseerde waardeverschil toegevoegd c.q. onttrokken. Indien de reserve ontoereikend is, worden de niet gerealiseerde verliezen als last in de staat van baten en lasten opgenomen.

In 2022 is de waarde van de beleggingen afgenomen tot 173 duizend euro onder de verkrijgingsprijs. Omdat de bestemmingsreserve niet negatief kan zijn, is deze reserve gewaardeerd op nihil.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	295	264
Bestemming resultaat lopend boekjaar	-295	31
Stand per 31 januari	0	295

Bestemmingsreserve gebouwen

Deze reserve is bedoeld voor o.a. het opknappen en onderhoud van het kantoor in Olterterp, de 5 bedrijfslocaties, huize Rijsterbosch, It Slotsje, het pand Schotanuswei en de in eigendom zijnde 2 boerderijen. Er is een meerjarenonderhoudsplan voor deze gebouwen gemaakt. In deze 10 jaarsplanning ingaand in 2022 bedragen de onderhoudskosten ca. 2,1 miljoen euro. Door in het verslagjaar 210 duizend euro aan de reserve toe te voegen verwacht de vereniging voldoende middelen beschikbaar te hebben voor het onderhoud in de eerste jaren van het plan. Gedurende de looptijd van het plan kan de reserve naar verwachting geleidelijk op niveau gebracht worden. In 2022 is de boekwinst van de verkoop van het bezoekercentrum ca 1.240 miljoen euro toegevoegd aan bestemmingsreserve gebouwen ter reservering voor het nieuwe bezoekerscentrum.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	1.583	873
Bestemming resultaat lopend boekjaar	1.450	710
Onttrekkingen	-144	-
Stand per 31 januari	2.889	1.583

Bestemmingsreserve onderzoek en expertise

Voor projecten en beheer zijn soms op korte termijn onderzoeken door derden nodig, waarvoor binnen de begroting geen ruimte beschikbaar is.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	34	34
Ontrekkingen	-	-
Bestemming resultaat lopend boekjaar	-	-
Stand per 31 januari	<u>34</u>	<u>34</u>

Bestemmingsreserve aankoop grond

Sinds 2004 wordt traditioneel natuurgebied niet meer door Rijk en Provincie gesubsidieerd. Dit betekent, dat die aankopen uit eigen middelen moeten worden bekostigd. Door de verkregen middelen uit de afwaarderingssubsidie toe te wijzen aan de reserve verwacht de vereniging o.a. initiatieven uit Natuer mei de mienskip te kunnen financieren.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	3.048	2.031
Onttrekking aankopen	-3.733	-1.105
Bestemming resultaat lopend boekjaar	1.285	2.122
Stand per 31 januari	<u>600</u>	<u>3.048</u>

Reserve activa bedrijfsvoering

Alle gebouwen, vee en inventaris zijn benodigd voor de bedrijfsvoering/doelstelling.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	5.704	5.778
Mutatie onroerende zaken	-692	-153
Mutatie inventaris terreinen/kantoor	-29	78
Mutatie veestapel	4	2
	<u>-717</u>	<u>-74</u>
Stand per 31 december	4.987	5.704

Reserve activa doelstelling

Voorraden in het kader van de doelstellingen per 31 december

Voorraden		25
Met eigen vermogen gefinancierd		<u>25</u>

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	23	27
Mutatie voorraden	3	-4
Stand per 31 december	<u>26</u>	<u>23</u>

Bestemmingsfonds Mw. W. J. Heymeijer

In 2011 heeft de vereniging een erfenis ontvangen van Mw. W. J. Heymeijer. In het testament wordt aangegeven dat de middelen bedoeld zijn voor projecten in de Lendevallei en de Alde Feanen.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	905	905
Toevoeging	-	-
Stand per 31 december	<u>905</u>	<u>905</u>

Bestemmingsfonds Red de weidevogels

In 2018 heeft It Fryske Gea een verzoek gedaan aan haar leden voor een bijdrage om de aankoop van geschikte weidevogelgrond mogelijk te maken. It Fryske Gea wil graag grond aankopen en beheren, zodat de weidevogel zich weer thuis voelt in Fryslân. In 2019 is het grootste deel van deze bijdrages aangewend om grond voor de weidevogel in de Heanmar te kopen. Het resterende deel zal naar verwachting in 2023 worden aangewend ten behoeve van de weidevogel.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	53	42
Onttrekking aankoop	-	-
Toevoeging lopend boekjaar	6	11
Stand per 31 december	<u>59</u>	<u>53</u>

Bestemmingfonds Terp fan de Takomst

In 2022 zijn er opbrengsten verantwoord inzake ureninzet en voorbereiding opening van Terp fan de Takomst. De penvoerder van dit project is Vereniging Dorpsbelang Bije e.o. Na de opening is de Terp fan de Takomst overgedragen aan It Fryske Gea.

Het bedrag in deze bestemmingfonds wordt besteed aan toekomstig beheer en onderhoud aan de Terp fan de Takomst.

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	-	-
Onttrekking aankoop	-	-
Toevoeging lopend boekjaar	28	-
Stand per 31 december	<u>28</u>	<u>-</u>

Reserves en fondsen totaal

	31-12-2022	31-12-2021
Continuïteitsreserve	7.792	8.086
Bestemmingsreserves	8.537	10.687
Bestemmingsfondsen	991	958
Stand per 31 december	<u><u>17.320</u></u>	<u><u>19.731</u></u>

Mutaties in de bestemmingsreserves vinden alleen plaats onder de beperkende voorwaarde dat deze goedgekeurd zijn door het Bestuur.

13. Jubileumvoorziening

De voorziening jubilea, die is gevormd voor de verwachte jubileumuitkeringen gedurende het dienstverband bedraagt ultimo boekjaar 2022 47 duizend euro (2021: 51 duizend euro).

14. Langlopende schulden

	31-12-2022	31-12-2021
<i>Schulden aan banken</i>	1.675	750
<i>Overige schulden</i>	60	80
	<u>1.735</u>	<u>830</u>

	<i>Schulden aan banken</i>	<i>Overige schulden</i>
Verloopoverzicht:		
Saldo per 1 januari 2021	750	80
Opname lening	1.525	0
Aflossing lening	-600	-20
Saldo per 31 december 2021	<u>1.675</u>	<u>60</u>

Waarvan:

looptijd < 1 jaar	150	20
looptijd > 1 en < 5 jaar	1.525	40
looptijd > 5 jaar	-	-

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zoals hierboven toegelicht zijn opgenomen onder de schulden op korte termijn.

Schulden aan banken

Deze lening betreft drie leningen, twee leningen zijn afgesloten voor de aankoop van de HBB polder. De eerste lening betreft een lening van 800 duizend euro en de tweede lening een lening van 1 miljoen euro.

De looptijd van deze leningen is van 01-04-2020 t/m 01-04-2023 en heeft een rentepercentage van 2,22%.

Er is sprake van een lineaire aflossing in gelijke termijnen.

Als zekerheid is er pandrecht gevestigd op aantal percelen op de Warkumerbinnenwaard ter waarde van 1,8 miljoen euro.

De derde lening is in 2022 afgesloten voor aankopen van percelen in Warkumerwaard. Dit betreft een lening van 1.525 duizend euro. De looptijd van de lening is 60 maanden. De rente bedraagt IRS 5 jaar + 2,75%.

Er is sprake van een lineaire aflossing in gelijke termijnen, waarbij voor de eerste 24 maanden de aflossing van de lening wordt opgeschort.

Als zekerheid is er pandrecht gevestigd op aantal percelen op de Warkumerwaard ter waarde van 1,5 miljoen euro.

Overige schulden

Deze lening betreft een schenking van 100 duizend euro. Deze schenking wordt jaarlijks kwijtgescholden voor een bedrag van 20 duizend euro. De looptijd van deze lening is van 26-05-2021 t/m 26-05-2025 en heeft een rentepercentage van 0%.

Er is geen zekerheid gevestigd ten behoeve van deze lening.

15. Kortlopende schulden

Alle schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

	31-12-2022	31-12-2021
<i>Crediteuren</i>	<u>341</u>	<u>637</u>

Projecten

Naast de reguliere kerntaken worden veel projecten uitgevoerd met (grotendeels) als doel de inrichting van terreinen, onderzoeken, inventarisatie monitoring en publieksvoorzieningen. Op 31 december van het boekjaar is de financiële stand van zaken van de onderhanden projecten als volgt samen te vatten:

	31-12-2022	31-12-2021
<u>Toezeggingen:</u>		
Overheidsbijdragen	-4.444	-4.135
Bijdragen particuliere instellingen	-932	-827
Aangewende NPL middelen	-1.756	-1.513
	<hr/>	<hr/>
Lopende uitvoeringskosten	-7.133	-6.475
Beschikbaar binnen toezeggingen (credit)	4.576	3.948
	<hr/>	<hr/>
	-2.557	-2.528
Toezeggingen (credit)	-7.133	-6.475
Nog te vorderen toezeggingen (debet)	2.406	2.419
	<hr/>	<hr/>
Ontvangen	-4.727	-4.056
Uitgegeven	-4.576	-3.948
Balans per 31 december (te vorderen gerealiseerde uitgaven)	<hr/>	<hr/>
	150	108

Uit bovenstaande opstelling blijkt, dat de toezeggingen 2,5 miljoen euro hoger zijn dan de tot nu toe gemaakte kosten. De verwachting is, dat we de projecten voor dit bedrag kunnen afronden. Van de toezeggingen is echter nog te vorderen 2,4 miljoen euro. Het werkelijk ontvangen bedrag is 4,5 miljoen euro. Per saldo is 150 duizend euro minder uitgegeven dan ontvangen, derhalve is dit bedrag onder de kortlopende schulden opgenomen.

Overzicht projecten

2022

omschrijving	subsidies				gemaakte kosten tm 2022	saldo project Stand OHW
	overheid	overig	NPL	totaal:		
P174-14 diverse Otterfonds	0	5.658	0	5.658	5.568	-90
P153-14 Realisatie zoet-zoutovergang NFB	1.302.724	0	878.665	2.181.389	2.181.389	0
P240-17 Koppelkansen Friese ijsmeer Algemeen	190.621	0	84.373	274.994	274.994	0
P230-17 Wandelroute Hwpolder	0	34.260	4.257	38.516	38.516	0
P231-17 Herstelplan park Jongemastate	0	60.000	15.080	75.080	75.080	0
P228-17 Upgrade Uitzichtheuvel	800	70.180	8.470	79.450	79.450	0
P261-18 Herinrichtingsplan Huize Olterterp	0	16.996	49.938	66.934	63.774	-3.160
P276-19 Schutsluisje en loopbrug Smalle Ee	0	51.030	4.546	55.576	2.727	-52.849
P266-19 weidevogelmaatregelen Botmar	0	14.375	31.694	46.069	9.647	-36.422
P288-20 Wij & Wadvogel - Peazemerlannen	509.911	50.000	0	559.911	263.390	-296.521
P289-20 Wij & Wadvogel -Ferwert Bûtendijks	904.811	59.284	0	964.095	447.557	-516.538
P292-20 POP 3 Fluessen en Morra	28.133	0	0	28.133	9.356	-18.777
P271-19 Waddenfondsproject Sud le fase 3	0	0	15.000	15.000	0	-15.000
P273-19 Vernatting langs kade Noorderleach	0	33.479	19.226	52.705	52.705	0
P284-20 Landschapsbiografie Alde Feanen	0	12.655	-5.141	7.514	7.514	0
P282-20 Funderingsherstel molen de Gooijer	82.560	37.000	27.258	146.818	146.818	0
P303-20 Aanpassing waterbeheer RK-winterpolder	18.565	0	455	19.020	19.020	0
P298-20 Hinkeskar Warkumermeer verbetering waterhuishoud	0	17.423	3.607	21.030	21.030	0
P309-21 Uitzichtheuvel Bûtenfjild	0	20.000	8.795	28.795	28.795	0
P307-20 Botanische kleiakker	0	15.050	12.000	27.050	9.182	-17.868
P304-20 Suderbud gemaalverplaatsing	0	0	0	0	0	0
P314-21 Regeling versneld natuurherstel	0	0	0	0	0	0
P314-21A Herstel Droge Heide DWF	107.416	0	0	107.416	66.771	-40.645
P314-21B Herstel Veenmosrietland AF	541.388	0	0	541.388	18.917	-522.471
P314-21C Herstel blauwgrasland AF	39.873	0	0	39.873	13.971	-25.902
P316-21 Vervangen systeem CRS 2	0	0	55.393	55.393	55.393	0
P279-19 Paviljoen Mirnserklif	0	53.894	52.000	105.894	93.408	-12.486
P315-21 Verhuurklaar maken Leijweg	0	0	250.000	250.000	221.137	-28.863
P313-21 Uitbreiding schaapskooi Bakkefean	0	0	50.000	50.000	11.699	-38.301
P318-21 Aanpak weidevogel Mûntskerbuorsterpolders	0	50.000	0	50.000	41.806	-8.194
P299-20 Takkenbank en beplanting Slottún	0	7.518	0	7.518	0	-7.518
P322-21 Veeveiligheid Noard-Fryslân Bûtendijks	0	11.500	0	11.500	0	-11.500
P321-21 Nieuw BC It Fryske Gea Eernewoude	0	0	45.995	45.995	45.995	0
P323-21 Otterraster Toutenburg / Grutte Wielen	0	65.576	0	65.576	0	-65.576
P317-21F NNN Teroelstersypen	26.623	0	0	26.623	9.562	-17.060
P306-20 Laad-/loswal/werkschip Makkumer Noardwaard	0	0	20.000	20.000	7.803	-12.197
P317-21G NNN Houtfeart natuurvriendelijke oever	16.295	0	0	16.295	9.468	-6.827
P327-22 Padenherstel Rysterbosk	0	3.000	2.399	5.399	5.399	0
P331-22 Expositie terp van de takomst	0	3.000	9.798	12.798	12.798	0
P329-22 Herstelplan park Jongemastate Fase 2	0	32.000	0	32.000	2.375	-29.625
P334-22 Broedeiland & Kijkscherm Noarderleech	0	16.750	0	16.750	15.367	-1.383
P317-21C NNN Onderzoek/basenverzadiging en herstelmaa	106.806	0	0	106.806	53.426	-53.380
P317-21D NNN Bûteffjild en Lodde Hel, kwaliteitsonderzoek	101.504	0	0	101.504	14.238	-87.266
P328-22 Weidevogels Kuperuspolder	0	34.000	0	34.000	15.545	-18.455
P332-22 MJB 2023-2028	0	0	40.149	40.149	40.149	0
P337-22 It Eilân bebording	0	3.500	0	3.500	3.500	0
P338-22 Educatie projectopdracht Otter	0	15.753	0	15.753	6.437	-9.316
P324-21 Herstel detailwaterhuishouding It Eilân-Oost	0	28.000	0	28.000	9.025	-18.975
P325-21 Entree Rijsterbosk	0	0	4.719	4.719	6.242	1.523
P339-22 Opwaarderingsplan Huize Rysterbosk	0	0	25.000	25.000	10.285	-14.715
P340-22 Herbestemming Kathûs	5.000	0	38.500	43.500	3.213	-40.287
P341-22 Opwaarderingsplan Jan Schotanuswei Oudemirdur	0	0	0	0	0	0
P317-21B N2000 Grote Wielen onderzoek, kwaliteit Gelte H	29.886	0	0	29.886	6.748	-23.139
P333-22 LNV stikstofmaatregelen Ameland	405.425	0	0	405.425	0	-405.425
P342-22 Wandelroute Oost-Ameland	0	65.159	0	65.159	1.352	-63.806
P330-22 Vernieuwen wandelbrug Piaam	0	23.396	4.081	27.477	27.477	0
P343-22 Project rietland Gaast	25.953	0	0	25.953	6.078	-19.875
P335-22 Herstel ringlocaties Makkumer Súdwaard en Mokke	0	1.200	0	1.200	3.480	2.280
P211-16 Bekhofschans	0	0	0	0	840	840
P346-22 Optimaliseren broedgebied weidevogels	0	18.900	0	18.900	0	-18.900
Bijdrage Freulelaantje		1.925				-1.925
	4.444.293	932.460	1.756.257	7.131.085	4.576.418	-2.556.592

31-12-2022 31-12-2021

Overige schulden

Vooruitontvangen gelden	75	55
Niet opgenomen vakantiedagen	154	156
Toegezegde bijdragen projecten derden	69	80
Te betalen vakantietoeslag	147	144
Te betalen loonheffing	81	77
Te betalen pensioen en zekerheid	85	80
Lening kortlopend	170	620
Te verrekenen omzetbelasting	49	51
Overige schulden	47	83
	<hr/>	<hr/>
	878	1.348
	<hr/>	<hr/>

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen

Terugbetalingsverplichting bij verkoop

Bij terreinen die tot 2012 zijn verworven met volledige overheidssubsidie, met als verplichting ze als natuurterreinen te beheren en te behouden, is bij eventuele verkoop sprake van een terugbetalingsverplichting aan de provincie Friesland. De terugbetalingsverplichting zal nooit hoger zijn dan opbrengst van de verkoop.

Lopende procedures

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters over de PNB regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende grond/en tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere in tegenstelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Natuurmonumenten niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EUH of van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen. Wij wachten de voortgang van dit hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. In het kader van de PNB regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortige begunstiging van Natuurmonumenten, waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terug vordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Natuurmonumenten van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

De TBO's en de VGG blijven in gesprek om te verkennen of er mogelijkheden zijn om de inmiddels langlopende procedure in der minne te beslechten. (Ook) bij een minnelijke regeling dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(Bedragen * 1.000 euro's)

Baten

Baten van particulieren	2022	<i>begroting</i>	2021
Contributies	675	700	687
Giften en bijdragen	27	60	33
Structurele bijdragen	702	760	720
Erfenissen en legaten	226	200	513
Bijdragen projecten particuliere organisaties	242	1.422	217
Incidentele bijdragen	469	1.622	730
Totaal baten van particulieren	1.170	2.382	1.450
Baten van bedrijven			
Sponsoring	0	20	0
Giften en bijdragen	-2	0	6
	-2	20	6
Baten van loterijorganisaties			
Bijdrage van de Nationaal Postcode Loterij	938	938	938

Bijdrage Nationale Postcode Loterij

Sinds 1996 heeft de Landschappen NL vijf keer voor 5 jaar contracten afgesloten met de Nationale Postcode Loterij, waarbij de provinciale Landschappen als beneficant zijn benoemd. In 2021 is het zesde contract afgesloten voor de periode van 1 januari 2021 tot 31 december 2025. De gelden worden aangewend voor projecten, een niet subsidiabel deel aankoop natuurterreinen, incidentele voorkomende kosten en activiteiten als ledenwerving ter versterking van de organisatie. De bijdrage is uiteraard van groot belang voor de organisatie en de doelstellingen (zie de toelichting specificatie en verdeling kosten naar bestemming hierna, voor de aanwending van de NPL-gelden).

Baten van subsidies en overheden		<i>2022</i>	<i>begroting</i>	<i>2021</i>
Budgetovereenkomst Provincie	*	865	853	853
Subsidie toezicht NB-wet		155	157	155
Subsidie regeling SNL beheer		4.537	4.363	4.524
Subsidie monitoring Rijk		143	127	142
Subsidie bezoekerscentrum de Wiidpleats		48	-	44
Diverse subsidies		80	24	-1
Subsidie overheid aankopen en projecten	**	240	155	186
Totaal baten van subsidies en overheden		6.069	5.679	5.902

Projecten worden in de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar waarin de financiële afwikkeling volledig is afgerond. Op basis van de RJ221 dienen projectresultaten tussentijds (POC) te worden verantwoord indien deze betrouwbaar kunnen worden bepaald. Aangezien de projectopbrengsten gelijk zijn aan de projectkosten worden de opbrengsten en kosten van projecten pas verantwoord bij de afronding van het project.

De totale opbrengsten uit projecten en particulieren (242 duizend euro) en overheden (240 duizend euro) bedragen tezamen 482 duizend euro.

De ontvangen subsidie van projecten hebben een incidenteel karakter.

* In de budgetovereenkomst met de Provincie worden de volgende producten onderscheiden: Natuurbeheer, Landschapsbescherming, Inventarisatie en monitoring, Recreatief medegebruik, Informatie en educatie, Beleidsadviering en overleg en Verenigingsactiviteiten. Afrekening hiervan gebeurt afzonderlijk naast de jaarrekening omdat de opstelling van cijfers op een paar punten verschilt.

** Aankopen en projecten worden niet meegenomen in de begroting door gebrek aan zicht op omvang en datum van realisering.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten /diensten

		<i>2022</i>	<i>begroting</i>	<i>2021</i>
Huren, pachten en overige opbrengsten terreinbeheer		1.335	1.196	1.224
Baten bezoekerscentrum de Wiidpleats		194	220	150
Totaal baten als tegenprestatie voor de levering van producten/diensten		1.529	1.416	1.374

Overige baten

Inruil/verkoop materiële activa	1.208	-	45
Diversen	344	-	2.234
Totaal overige baten	1.552	-	2.279

Onder diversen is de afwaarderingssubsidie SNL van 215 duizend euro verantwoord (2021 2 miljoen euro).

Saldo financiële baten en lasten	<i>2022</i>	<i>begroting</i>	<i>2021</i>
Intrest obligatiefondsen	25	-	29
Dividend aandelen	13	-	13
Gerealiseerde koersresultaat	-42	-	25
Ongerealiseerd koersresultaat	-469	-	31
Rente banksaldi en leningen	-40	-	-58
Totaal financiële baten	-513	112	41
Kosten beleggingen	-26	-25	-27
Netto resultaat	-539	87	14

De daling van de renteopbrengsten ten opzichte van voorgaand jaar is voornamelijk toe te schrijven aan de resultaten op de beleggingen als gevolg van de daling van de wereldwijde aandelenmarkten in 2022 als gevolg van de geopolitieke spanningen.

In de toelichting op de balans bij de post effecten wordt een beknopte toelichting gegeven over het beleggingsbeleid.

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

(Bedragen * 1.000 euro's)	Doelstelling			Wervings- kosten	Kosten beheer en administratie	Totaal 2022	Begroot 2022	Totaal 2021
		Publiek, overheid en natuur- voorlichting educatie en belangen- behartiging	Verenigings- zaken					
Aankopen en verwervingen *	3.733	-	-	-	-	3.733	600	1.105
Pojecten doelstellingen *	880	149	-	-	-	1.029	1.914	927
Salarissen	1.932	1.066	135	109	339	3.580	3.724	3.424
Overige personeelskosten	258	23	3	2	7	292	314	312
Reiskosten	21	11	1	1	4	38	36	20
Bureaunkosten	375	111	17	26	51	580	565	644
Magazine en voorlichting	-	253	-	5	-	258	283	297
Natuurkwaliteit, cultuurhistorie en beleid	225	48	-	-	-	273	409	386
Bezoekcentrum Alde Feanen	-	458	-	-	-	458	298	403
Huisvesting	148	82	10	8	26	275	480	225
Verzekeringen	69	38	5	4	12	128	116	119
Belastingen	178	1	-	-	-	179	168	180
Kosten terreinen	1.721	36	-	-	-	1.757	1.336	1.373
Afschrijvingen	432	88	6	5	16	547	491	499
	<u>9.970</u>	<u>2.364</u>	<u>177</u>	<u>160</u>	<u>454</u>	<u>13.126</u>	<u>10.734</u>	<u>9.915</u>

* Subsidies en kosten van aankopen en projecten worden niet meegenomen in de begroting door gebrek aan zicht op omvang en datum van realisering. Uit bovenstaande blijkt dat het hierbij om grotere bedragen gaat en dus ook grotere verschillen ten opzichte van de begroting en het voorgaande jaar. Alleen de besteding van de ter beschikking staande middelen van de Nationale Postcode Loterij zijn wel begroot omdat deze wel redelijkerwijs zijn te voorzien.

Toelichting op de specificatie en verdeling kosten naar bestemming

(Bedragen * 1.000 euro's)

Algemeen

De toerekening van kosten geschiedt op basis van besteding van tijd en middelen. De salariskosten van iedere medewerker wordt afzonderlijk toegekend aan de doelstellingen, wervingskosten en beheer en administratie. Deze toedeling van de salariskosten en die van de overige kosten worden ieder jaar opnieuw getoetst. Datzelfde gebeurt ook met de baten.

Verwerving natuurterreinen en projecten

In 2022 werden meerdere hectare natuurterreinen verworven of in beheer genomen o.a. aankoop van de percelen bij Workumerwaard, Sodumerdyk (Nes) en Duurswoude.

De gelden van de Nationale Postcodeloterij worden ingezet voor projecten, verwerving van natuurterreinen en incidentele of tijdelijke kosten voor versterking van de organisatie. De middelen zijn als volgt besteed:

Beheren en verwerven natuurterreinen	Totaal kosten	Bijdragen overheid	Bijdragen particulier	NPL	Eigen middelen
Verwerving natuurterreinen	3.733	-	-	712	3.021
Projecten beheer					
Inrichting terreinen	481	239	124	105	12
Onderzoek en monitoring	77	-	23	12	43
Aanpassing bedrijfsgebouwen	300	-	-	50	250
Aanpassing automatisering	17	-	-	-	17
Extra materieel en inventaris terreinen	-	-	-	-	-
Diversen versteking organisatie	5	-	-	-	5
	880	240	148	167	327
Publiek, overheid en natuur					
Publieksvoorzieningen	96	1	79	22	-5
Voorlichting en educatie	53	-	16	37	0
	149	1	94	59	-5
Verenigingzaken	-	-	-	-	-
Specificatie salarissen					
		<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>	
Bruto salarissen		2.947	2.931	2.821	
Werkgeverslasten		639	639	579	
Pensioenlasten		373	461	361	
Reiskosten woon-werk verkeer		74	85	61	
Uitkeringen i.v.m. ziekte		-102	-40	-91	
Doorbelaste kosten		-362	-212	-386	
Vrijval/toevoeging voorziening personele kosten		12	-	82	
Totaal		3.581	3.864	3.426	

Opmerkingen in het kader van de WNT (Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen)

Als topfunctionarissen worden beschouwd: Bestuur, Directie en leden Raad van Toezicht.

Leden van het Bestuur en Raad van Toezicht zijn vrijwilligers, hebben geen dienstverband en bezoldiging. Zij ontvangen alleen een reiskosten/onkosten vergoeding. De Raad van Toezicht (RvT) is het toezichthoudend orgaan.

WNT verantwoording It Fryske Gea

De WNT is van toepassing op It Fryske Gea. Het voor It Fryske Gea toepasselijke bezoldingsmaximum is in 2022 216.000 euro (algemeen bezoldigingsmaximum).

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1.000	Drs. H.J. de Vries	Drs. C. Bakker
Functiegegevens	Directeur	Adjunct - directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	114	86
Beloningen betaalbaar op termijn	22	15
<i>Subtotaal</i>	<i>136</i>	<i>102</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216	216
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt
Bezoldiging	136	102
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt
Gegevens 2021		
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	104	85
Beloningen betaalbaar op termijn	21	15
<i>Subtotaal</i>	<i>125</i>	<i>100</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209	209
Bezoldiging	125	100

Leidinggevend Bestuur

BESTUUR	FUNCTIE
Mw. J. Vlietstra	Voorzitter Bestuur 01/01-31/12
Mevr. Prof. Dr. J. van der Meer-Kooistra	Vice Voorzitter 01/01-31/12
Ir. M. de Koe	Penningmeester 01/01-31/05
Ing. H. Dommerholt	Secretaris 01/01-31/12
A. Kolhoff	Lid Bestuur 01/01-31/12
P.A.T. Jelsma RA	Penningmeester 01/01-31/12
Mw. M. de Wilde	Lid Bestuur 01/01-31/12
Ing. D. Mous	Lid bestuur 01/06-31/12

Toezichtoudende Functionarissen

RAAD VAN TOEZICHT	FUNCTIE
Ing. H. Wubs	Voorzitter RvTr 01/01-31/12
Y.G.L. Bouma RA RV	Lid Rvt 01/01-31/12
Mr. K.J. Zwart	Lid RvT 01/01-31/05

Bestuurders en toezichthouders met een vergoeding/beloning die op of onder de maximale vrijwilligersbijdrage van 1.800 euro vallen, worden beschouwd als onbezoldigd. Indien de vergoeding/beloning onbekend was maar de bestuurder/toezichthouder door de instelling als onbezoldigd werden aangegeven, is de vaste beloning op 0 euro gezet.

Naast de in de tabel vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2022 geen ontsluitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Het Bestuur komt enkele malen per jaar bijeen, daar het lastig is op basis hiervan te bepalen hoeveel fte dit betreft is deze PM opgenomen in de hiervoor gepresenteerde tabellen.

Toelichting bij het samenstellen van de WNT verantwoording

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de "Beleidsregels WNT 2022 bij inwerkingtreding van de Evaluatiewet WNT" inzake de toepassing van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector met ingang van 1 januari 2022 van toepassing. De door It Fryske Gea uitgekeerde salarissen en vergoedingen aan Bestuurders vallen binnen de WNT gestelde maxima.

Bezoldiging directie

Voor de arbeidsvoorwaarden van de directie is uit het Bestuur een commissie voor de arbeidsvoorwaarden van de directeur en adjunct-directeur samengesteld. Het salaris van de directeur en adjunct-directeur is vastgesteld na raadpleging van andere goede doelen organisaties in de sector. De functie van directeur en adjunct-directeur betreft een full-time functie. Er is geen 13e maand en er worden geen bonussen verstrekt. Zowel het dienstverband voor directeur als adjunct-directeur betreft een dienstverband voor onbepaalde tijd gedurende het gehele boekjaar.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt It Fryske Gea de Regeling beloning directeuren van goede doelen ten behoeve van besturen en raden van toezicht (zie www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij It Fryske Gea vond plaats door het Bestuur. Dit leidde tot een zogenaamde BSD score van 396 punten met een maximaal jaarinkomen van 117.225 eur (1FTE/12mnd) voor de directeur en een BSD score van 364 punten met een maximaal jaarinkomen van 105.101 euro (1FTE/12mnd) voor de adjunct-directeur.

Bezoldiging Directie en Bestuurders conform het model van Goede Doelen Nederland x € 1.000

Bezoldiging Directie: Format Goede Doelen Nederland inclusief sociale lasten

Naam	H.J. de Vries	C. Bakker
Functie	Directeur	Adjunct-directeur

Dienstverband

Aard (looptijd)	onbepaald	onbepaald
uren	37	37
parttime percentage	100	100
periode	1/1-31/12	1/1-31/12

Bezoldiging (EUR)

Jaarinkomen		
bruto loon/salaris	98	80
vakantiegeld	8	6
eindejaarsuitkering, 13e mnd	-	-
jubileumuitkering	8	-
Totaal	114	86
Belaste vergoedingen/bijtellingsen	-	-
Pensioenlasten (wg deel)	22	15
Pensioencompensatie	-	-
Overige beloningen op termijn	-	-
Uitkeringen beëindiging dienstverband	-	-
Totaal bezoldiging 2022	136	102
<i>Totaal bezoldiging 2021</i>	<i>126</i>	<i>100</i>

Toelichting bij de verantwoording conform Goede Doelen Nederland:

Het jaarinkomen van de directeur blijft binnen het maximum van 117.215 euro (volgens de regeling beloning directeuren van goede doelen (basis BSD score)). Het jaarinkomen van de adjunct-directeur blijft binnen het maximum van 105.101 euro (de regeling beloning directeuren van goede doelen (basis BSD score)).

Ook het jaarinkomen, belaste vergoedingen/bijtellingsen en pensioenlasten en overige beloningen op termijn samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van 216.000 euro per jaar.

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen wij naar hoofdstuk bezoldiging directie in het jaarverslag.

Specificatie bureaunkosten	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Deelname De Landschappen	74	96	69
Deelnames derden	82	83	115
Kosten fondsenvererving	7	10	10
Accountantskosten	51	60	59
Juridische advisering	56	41	68
Contributies en abonnementen	11	16	17
Bankkosten	24	12	9
Mobiele telefoonnet	42	36	41
Kosten automatisering	153	163	130
Telefoon	1	1	1
Kantoorbenodigdheden	10	11	7
Drukwerk, folders en mailing	0	2	8
Porto	25	25	25
Kopieerkosten	4	6	11
Afschrijving kantoorinventaris en automatisering	17	17	17
Diverse bureaunkosten	39	3	40
Totaal	596	582	626

Accountantshonoraria

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

	<i>2022</i>	<i>2021</i>
Controle van de jaarrekening	52	53
Andere controlewerkzaamheden	-	-
Fiscale advisering	-	-
Andere niet controlediensten	-	-
	<u>52</u>	<u>53</u>

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij It Fryske Gea zijn uitgevoerd door Bentacera. bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisatie).

Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2021 en 2022, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

Bezoekerscentrum Alde Feanen De Wiidpleats	2022	Begroting	2021
<u>Baten</u>			
Subsidies	48	102	44
Baten vaste pacht en verhuur	4	5	4
Bezoekersgelden	4	-	4
Overige baten	186	157	142
	242	264	194
<u>Lasten</u>			
Personele kosten	172	173	173
Kosten gebouw	122	76	113
Afschrijving gebouw	39	51	51
Overige kosten	165	91	94
	497	391	431
Exploitatieresultaat BC	-255	-127	-237

Het structureel resultaat van het bezoekerscentrum bedraagt over 2022, 254 duizend euro negatief. Het negatieve resultaat in 2022 wordt deels veroorzaakt door kosten onderzoek naar nieuw bezoekerscentrum en door geen huuropbrengsten meer in 2022.

Specificatie huisvesting	2022	Begroting	2021
Gas, water en licht	65	49	56
Onderhoud gebouwen	144	150	95
Schoonmaak gebouwen	43	34	42
Overige kosten gebouwen	24	27	15
Afschrijving gebouwen	150	117	150
Totaal	425	377	358

Specificatie belastingen	2022	Begroting	2021
Waterschapslasten	111	110	109
Gemeentelijke belastingen	18	18	19
Ruilverkavelingsrente	11	12	12
Registratie- en toetsingskosten pachten	28	27	29
Diverse vaste lasten	10	4	11
Totaal	179	171	180

Specificatie kosten terreinen	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Gereedschappen en materialen	469	466	415
Werk derden	1.086	690	741
Beheer Slachtedyk	82	90	70
Bedrijfskleding	27	32	42
Drukbegezing	34	30	43
Diverse terreinen	57	44	43
Afschrijving inventaris terreinen	342	306	314
Totaal	2.098	1.658	1.668

Kosten werk derden zijn hoger dan begroot in 2022 wat wordt veroorzaakt door de stijgende tarieven in 2022 (mede als gevolg van de stijgende brandstofprijzen).

Specificatie wervingskosten	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Personele kosten	111	106	107
Reiskosten	1	1	1
Bureaunkosten	26	39	28
Kosten voorlichting en magazine	5	4	6
Kosten huisvesting en diversen	12	15	14
Afschrijvingen	5	-	-
Totaal	160	165	156

Kostenpercentage wervingskosten	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Som van de geworven baten	8.175	9.008	8.297
Wervingskosten	160	166	155
Kostenpercentage	2,0%	1,8%	1,9%

Dit zijn de wervingskosten uitgedrukt in een percentage van de som van de geworven baten.

De kosten van de ledenwerving worden toegerekend aan de kosten fondsenverwerving voor het percentage dat de contributies deel uitmaken van de totale reguliere baten. Verder wordt een deel van de personeelskosten en overige organisatiekosten toegerekend op basis van tijd en middelen.

Bestedingspercentage baten	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Totale baten	11.256	10.424	11.950
Totaal besteed aan de doelstelling	12.512	10.083	9.299
Bestedingspercentage	111%	97%	78%

Dit zijn de totale bestedingen aan de doelstellingen uitgedrukt in een percentage van de totale baten. Het bestedingspercentage valt hoger uit dan begroot wat wordt veroorzaakt door de incidentele baten en lasten.

De totale bestedingen liggen hoger dan de totale baten wat met name wordt veroorzaakt door de grondaankopen.

Bestedingspercentage lasten	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Totaal lasten	13.126	10.734	9.915
Totaal besteed aan de doelstelling	12.512	10.083	9.299
Bestedingspercentage	95%	94%	94%

Percentage kosten beheer en administratie	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Totale lasten	13.126	10.734	9.915
Kosten beheer en administratie	454	485	460
Percentage kosten beheer en administratie	3,5%	4,5%	4,6%

De vereniging stelt zich tot doel de kosten van beheer en administratie zo laag mogelijk te houden, met als bovengrens 10%.

Personeelsbestand

Gemiddeld aantal personeelsleden (fte):	<i>2022</i>	<i>Begroting</i>	<i>2021</i>
Kantoor	27	25	26
Beheer	36	35	38
Totaal	63	60	64

Er zijn geen werknemers buiten Nederland werkzaam.

Bestuur en Raad van Toezicht

Er vindt geen bezoldiging plaats aan de leden van het Bestuur en de Raad van Toezicht. Ook zijn aan hen geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt. Aan leden van het Bestuur en Raad van Toezicht wordt de mogelijkheid geboden reiskosten te declareren voor het bezoeken van vergaderingen en bijeenkomsten. Er zijn in 2022 geen kosten vergoed.

Gebeurtenissen na balansdatum

Bestuurlijke en financiële betrokkenheid bij andere instellingen en organisaties

Het Noorderleegsbuitenveld B.V.

Sind 30 december 1996 is It Fryske Gea enig aandeelhouder van het Noorderleegsbuitenveld B.V.. De B.V. is overgenomen in het kader van aankoop van gronden in Noord Friesland Buitendijks. Dit Fryske Gea, als rechtspersoon, is directeur. De leden van het dagelijkse Bestuur vormen de Raad van Commissarissen. De deelname wordt in de balans verantwoord. Er vinden geen activiteiten meer plaats, behalve de verpachting van ca. 2 ha. grond. Bij de overname van aandelen is de verplichting aangegaan de B.V. niet te liquideren, voordat tenminste 8 kalenderjaren zijn verstreken na de aandelenoverdracht, deze termijn is inmiddels verstreken.

It Broedsje

In 2019 is Stichting It Broedsje opgericht, met als doel het gelijknamige kunstwerk It Broedsje te realiseren. It Fryske Gea neemt samen met het Friese Milieu Federatie zitting in het stichtingsbestuur.

Landschapsbeheer Friesland

Vereniging It Fryske Gea en Stichting Landschapsbeheer Friesland hebben besloten om per 1 januari 2021 intensief te gaan samenwerken. It Fryske Gea schakelt Landschapsbeheer Friesland voortaan in voor landschapsbeleid en -beheer. Met het bundelen van de krachten kunnen de organisaties beter opkomen voor de belangen van het Friese Landschap.

Aan: de Raad van Toezicht van It Fryske Gea

CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van It Fryske Gea te Oltterterp gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van It Fryske Gea per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen en de bepaling van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2022;
2. De winst- en verliesrekening over 2022; en
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
4. De verantwoording in het kader van de WNT, onderdeel uitmakend van "Overige toelichting" op de Staat van baten en lasten.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van It Fryske Gea zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het financieel jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- verslag van het Bestuur van It Fryske Gea 2022;
- doelstelling It Fryske Gea;
- verantwoordingsverklaring Code Goed Bestuur voor goede doelen;
- risicomangement;
- de organisatie;
- bezoldiging directie;
- financieel perspectief;
- verslag van de directie;
- de begroting staat van baten en lasten 2022; en
- besluit goedkeuring jaarrekening door de Raad van Toezicht van vereniging It Fryske Gea te Olterterp

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende instellingen is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten.

Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vereniging.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 16 mei 2023

Bentacera Registeraccountants B.V.

drs. T.P. Lubbinge RA

(Bedragen * 1.000 euro's)

	Resultaat 2022	Structurele baten en lasten	Bijzondere baten en lasten
Baten			
Baten van particulieren	1.170	697	473
Baten van bedrijven	-2	-	-2
Baten van loterijorganisaties	938	-	938
Baten van subsidies van overheden	6.069	5.829	240
Som van de geworven baten	<u>8.175</u>	<u>6.526</u>	<u>1.648</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten/diensten	1.529	1.529	-
Overige baten	1.552	-	1.552
Som van de baten	<u><u>11.256</u></u>	<u><u>8.055</u></u>	<u><u>3.200</u></u>
Lasten			
<u>Besteed aan de doelstellingen:</u>			
- Beheren en verwerven natuurterreinen			
Beheer	5.358	5.358	-
Verwerving en projecten *	<u>4.613</u>	<u>-</u>	<u>4.613</u>
	9.971	5.358	4.613
- Publiek, overheid en natuur voorlichting, educatie en belangenbehartiging			
Structurele kosten	2.215	2.215	-
Projectmatige kosten	<u>149</u>	<u>-</u>	<u>149</u>
	2.363	2.215	149
- Verenigingszaken			
Structurele kosten	177	177	-
Projectmatige kosten	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
	177	177	-
	<u>12.512</u>	<u>7.750</u>	<u>4.762</u>
Wervingskosten	160	160	-
Kosten beheer en administratie	454	454	-
Som van de lasten	<u>13.126</u>	<u>8.364</u>	<u>4.762</u>
Saldo voor financiële baten en lasten	<u>-1.871</u>	<u>-309</u>	<u>-1.562</u>
Sado financiële baten en lasten	-539	-	-539
Saldo van baten en lasten	<u><u>-2.410</u></u>	<u><u>-309</u></u>	<u><u>-2.101</u></u>
Resultaat	<u><u>-2.410</u></u>	<u><u>-309</u></u>	<u><u>-2.101</u></u>

BESTUUR

Ing. H.J. Dommerholt, secretaris

Jaar van benoeming: 2014

Functie in het dagelijks leven: gepensioneerd

Nevenfuncties:

- Lid Schouwcommissie Landschapsfonds SLOK Oranjewoud-Katlijk
- Secretaris Landschapsbeheer Friesland

P.A.T. Jelsma RA, penningmeester

Jaar van benoeming: 2021

Functie in het dagelijks leven: Interimmanager

Nevenfuncties:

- Voorzitter Overheidscontrollers (kennisnetwerkorganisatie van zelfstandig interim professionals)
- Interkerkelijke Stichting voor maatschappelijke dienstverlening: penningmeester
- Bestuurslid It Fryske Gea
- Bestuurslid Landschapsbeheer Friesland

Dr. A.J. Kolhoff

Jaar van benoeming: 2020

Functie in het dagelijks leven:

- Senior technisch secretaris bij de Commissie voor de milieueffectrapportage.

Nevenfuncties:

- Voorzitter van de klimaatsectie van de International Association for Impact Assessment
- Bestuurslid Landschapsbeheer Friesland

Mevr. Prof. Dr. J. van der Meer-Kooistra, vice-voorzitter

Jaar van benoeming: 2011

Functie in het dagelijks leven:

- Emeritus Hoogleraar Financieel Management, Rijksuniversiteit Groningen

Nevenfuncties:

- Lid Bestuur Hedwig Carolina Stichting
- Lid Raad van Toezicht Friese Milieu Federatie
- Voorzitter Wetenschappelijke Raad Opleiding tot Register Controller ESAA, EUR
- Coördinator samenwerking tussen Faculteit Economie en Bedrijfskunde RUG en de University of Curaçao
- Voorzitter Examencommissie MSc in Accountancy, University of Curaçao
- Ambassadeur Postinitiële Controllersopleiding (EMFC), RUG
- Begeleider afstudeeropdrachten MSc Accountancy & Controlling, Management Accounting & Controlling en EMFC
- Lid Redactie MAB (Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie) en Editorial Board QRAM (Qualitative Research in Accounting & Management)
- Plv. voorzitter Landschapsbeheer Friesland

Ing. D. Mous

Jaar van benoeming: 2022

Functie in het dagelijks leven:

- DGA Elzinga van der Kriek BV
- Bestuurder Keunsto BV
- Adviseur Herbestemmen, RO en Wonen ai
- Lid Raad van Commissarissen Learning Hub Friesland

Mw. J. Vlietstra, voorzitter

Jaar van benoeming: 2020

Gepensioneerd

Functies:

- Voorzitter Stichting Landschapsbeheer Friesland
- Lid Raad van Toezicht LNL
- Voorzitter Raad van Commissarissen Thialf OG
- Secretaris Bestuur The Hague Academy for Local Government
- Lid Bestuur Stichting VNG Fonds voor Noodhulp, Wederopbouw en Vredesbevordering
- Voorzitter Commissie Bijzondere Situaties Groningen
- Voorzitter SESAM-academie
- Voorzitter Wopke Eekhoffstichting

Mw. Drs. Ir. M. de Wilde

Jaar van benoeming: 2020

Functie in het dagelijks leven:

- Interimmanager sociaal domein bij de gemeente Noorderveld

Nevenfuncties:

- Lid van Rotary Heerenveen/Oranjewoud
- Voorzitter van de participatieraad van de gemeente Heerenveen
- Bestuurslid Landschapsbeheer Friesland

DIRECTIE

Drs. H.J. de Vries

Functie in het dagelijks leven:

- Directeur It Fryske Gea

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Stichting Instandhouding Natuurgebied De Peinder Mieden
- Bestuurslid Stichting beekdallandschap Koningsdiep/De Nije Boarn
- Bestuurslid Stichting Nationaal Park Alde Feanen. Bestuurslid Stichting It Broedsje.
- Bestuurslid Raad van Toezicht van de World Fish Migration Foundation.

Dr. C. Bakker

Functie in het dagelijks leven:

- Adjunct Directeur It Fryske Gea/Hoofd Natuurkwaliteit

Nevenfuncties:

- Voorzitter van de Stichting Koorschool Noord-Nederland.

Raad van Toezicht

Ing. H. Wubs, Voorzitter

Jaar van benoeming: 2017

Functie in het dagelijks leven:

- Technisch manager Natura 2000 / projectleider Programma Natuur bij de provincie Overijssel.

Nevenfuncties: geen

Y.G.L. Bouma RA RV

Jaar van benoeming: 2017

Functie in het dagelijks leven:

- Adviseur Corporate Finance

Nevenfuncties:

- Voorzitter RvA Autoland van den Brug B.V. te Drachten

- Lid RvC Friesland Lease B.V. te Drachten

- Penningmeester A7 Bedrijvencentrum Te Drachten

- Penningmeester Golf & Countryclub Lauswolt

Het Bestuurslidmaatschap en het lidmaatschap van de Raad van Toezicht is statutair vastgesteld op ten hoogste 4 jaar; die periode kan door herverkiezing maximaal twee maal met een periode van ten hoogste 4 jaar worden verlengd.